

A TARTALMI MUNKA ÉS A SZERVEZETI FELÉPÍTÉS
ÖSSZEFÜGGÉSEI A KÖZÉPISKOLAI KISZ TEVÉKENYSÉGBEN

Készítette: Horváth László
1983-1985.

"Míg megvilágosul gyönyörű
képességünk, a rend,
mellyel az elme tudomásul veszi
a véges végtelent,
a termelési erőket odakint, s az
ösztönöket idebent...."
/József Attila: A város peremén/

VÁZLAT

I./ A tartalom és a forma filozófiai kapcsolata

II./ A középiskolák és KISZ szervezeteik tartalmának és szervezeti kereteinek történeti áttekintése 1957-től 1985-ig

1. A KISZ középiskolai szervezetei önálló arculatának kialakulása
2. Tartalmi gazdagodás és szervezeti differenciálódás
3. A jelenlegi helyzet történeti elemzése

III. Hipotézis

IV. A kutatás stratégiája

1. A vizsgálat körülhatárolása
2. A szakirodalom tanulmányozása
3. Kérdőíves felmérések
4. Szóbeli interjúk

V. A felmérés adatainak feldolgozása és elemzése

VI. Az optimális változatok modellálása

1. A modellek működésének alapvető feltételei
2. Konkrét modellek leírása
3. Tapasztalatok a modellek működéséről

Összegzés

Záradék

I.

A TARTALOM ÉS A FORMA FILOZÓFIAI KAPCSOLATA

A József Attilától származó mottó adja meg dolgozatom
- költői nyelven megfogalmazott - elvi alapját.

"Míg megvilágosul gyönyörű
képeességünk, a rend,
mellyel az elme tudomásul veszi
a véges végtelent,
a termelési erőket odakint s az
ösztönöket idebent ..." /1./

Ezt az idézetet nem véletlenül választottam. Dolgozatom
témája a filozófia egyik nagy kérdéséből ágazik ki: Mi
a kapcsolata a tartalomnak a formával és viszont?

A kérdést többen megfogalmazták és próbálták megvála-
szolni: Hegel és Lenin a filozófia és a politika, Roman
Ingerden és René Wellek az esztétika és irodalomtudomány,
József Attila pedig a poézis eszközeivel.

Lukács György úttörő jellegű összefoglalását adta a tar-
talom és a forma dialektikus egységének. /2./ Roman In-
garden csoportosította a tartalom és forma kapcsolatáról
kialakult nézeteket: a tartalom a változó /sajátos, egyé-
ni/, a forma az állandó /közös, fajlagos/; a tartalom az
adott, a forma a megvalósítandó; a tartalom a nyersanyag, a
forma a kész mű. Ezek a mechanikus, dialektikát tagadó fel-
fogások, melyek külön választják a tartalmat a formától és
mint egymás melletti, egymástól kevésbé függő dologként
fogják fel. /3./

A többfajta válasz után a marxista irányzatokat emeljük ki, így tulajdonképpen Hegel dialektikus álláspontját fogadjuk el, melyet Lenin és József Attila is megfogalmazott. Ezért választottam mottóul a fenti sorokat.

A továbbiakban két másik kérdést is fel kell tennünk. Egyrészt:

- A marxizmus alapján hogyan értelmezzük a tartalom és forma dialektikus egységét?

Másrészt:

- A nevelésben, a pedagógiában hogyan tükröződik a tartalom és forma dialektikus egysége?

Keressük meg az első kérdésre a választ! "A marxista elmélet álláspontja szerint a forma valamely tartalomnak mint belső lényegnek aktuális jelenségként történt kifejeződése, érvényre jutása. A valóság konkrét dolgaiban a forma minden egyes esetben teljes egységet alkot a tartalommal, a dolgok egyetlen tulajdonságában, összetevőjében sem jelentkezik soha külön tartalom vagy külön forma: a marxizmus e tekintetben Hegel dialektikus álláspontját követi, aki szerint 'a tartalom nem más, mint a forma átcsapása a tartalomba, és a forma nem más, mint a tartalom átcsapása formába'. Lenin szavaival 'A forma lényegi. A lényeg formált'. E teljes egység megértéséhez hangsúlyozandó az a tény, hogy a konkrét dolgok egy-egy tulajdonsága, összetevője csak egy-egy konkrét kapcsolatban minősül

tartalomnak vagy formának, mert ugyanaz a tulajdonság, összetevő, amelyik az egyik összefüggésben formaként funkcionált, más összefüggésben tartalomként jelentkezhet. A dolgok formai vagy tartalmi oldalát tehát kizárólag a tudományos elemzés választhatja el egymástól, hogy ezzel az absztrakcióval megkönnyítse a maga vizsgálatait: a szétválasztás azonban csak annyiban jogosult, amennyiben szüntelenül szem előtt tartja az egység tényét." /4./

A dolgozatom szempontjából úgy vezetem le a tartalom és forma dialektikus egységét, hogy a tartalom határozza meg, választja, érleli a számára legmegfelelőbb formát. A forma sem változatlan, hanem valamely létező dolog megjelenési módjának egyik lehetséges változata. A forma - a dialektikus egység keretében - visszahat a tartalomra, annak fejlődését elősegítheti vagy gátolhatja, miközben maga is változik.

Ha a forma elszakadva a tartalomtól, öncélúvá lesz, akkor formalista irányzatok jönnek létre. Ezért minden esetben a forma vizsgálatának középpontjában az álljon, hogy a tartalom számára optimális-e, biztosítja-e a tartalom kívánta továbbfejlődését. Így a dolgozatomban is bizonyos tartalmakat kell az érték kategóriába emelni és a számára legmegfelelőbb formát, formákat megkeresni. Ugyanis, ha a tartalmat nem formáljuk meg kellően, akkor annak hatékonysága csökken vagy meg is szűnhet.

A másik kérdés megválaszolásával a tartalom és forma dialektikus egységének pedagógiai megjelenéséhez érünk el. Vajon a pedagógiában hogyan tükröződik a tartalom és forma egysége?

Emeljük ki azon tartalmakat, értékeket, melyek szocialista pedagógiánk belső lényegét jelentik! Különböző szerzők más-más módon ragadják ezt meg. Mi válasszuk a kollektivitást a belső lényegnek. Ez meg is felel a pedagógiai elvnek is, amit igyekszünk a gyakorlatban is alkalmazni.

Lenin már 1920-ban megfogalmazta az ifjúkommunisták előtt a tanulás és a tömörülés /kollektivitás, szervezkedés/ szükségességét. "Önöknek kommunistákat kell magukból nevelniök. Az Ifjúsági Szövetség feladata saját gyakorlati tevékenységét oly módon megszervezni, hogy ez az ifjúság tanulva, szervezkedve, tömörülve, harcolva nevelje önmagát, és mindazokat, akik benne vezérüket látják, hogy kommunistákat neveljen. A mai ifjúság egész nevelésének, képzésének és oktatásának arra kell irányulnia, hogy ezt az ifjúságot kommunista erkölcsre nevelje." /5./ A történelmi és társadalmi körülmények ugyan megváltoztak, de ma is aktuális a tanulás és a kollektivitás kiemelése.

Ezt állapítja meg Vastagh Zoltán is Ancsel Éva gondolatai mentén: "A kollektív ember fejlesztése a marxizmus-leninizmus személyiségfelfogásának lényege, ennek megfelelően ösztársadalmi törekvéseink homlokterében áll. A közösségi nevelés ezért nem lehet pedagógiánk egyik fontos kérdése, gyakorlati nevelőmunkánk egyik területe, hanem kulcskérdése, mely-

nek megoldásán egész pedagógiai praxisunk szocialista jellege áll vagy bukik'." /6./ Hasonlóképpen vélekedik Gáspár László /7./ és Petrikás Árpád /8./ is.

A ma érvényes gimnáziumi nevelés és oktatás terve is ezt a gondolatot konkretizálja: "A gimnáziumban folyó nevelés-oktatás széleskörű tevékenységet biztosító, önálló döntésekre és felelősségvállalásra is feljogosító közösségi keretben folyják. A közösségi nevelés folyamatában, a közösségi tevékenységek rendszerében formálódnak és bontakoznak ki a tanulók személyisége; jusson ebben jelentős szerep a KISZ-nek. A gazdag közösségi élet eredményeképpen a gimnáziumból 18-19 éves életkorban kilépő lányok és fiúk legyenek képesek meghatározott fokú önálló életvitelre, ugyanakkor tudják, hogy fejlődésük közel sem befejezett. Éppen azt a meggyőződést kell bennük érlelni, hogy a továbbiakban fejlődésük iránya, üteme nagymértékben önmaguktól függ." /9./

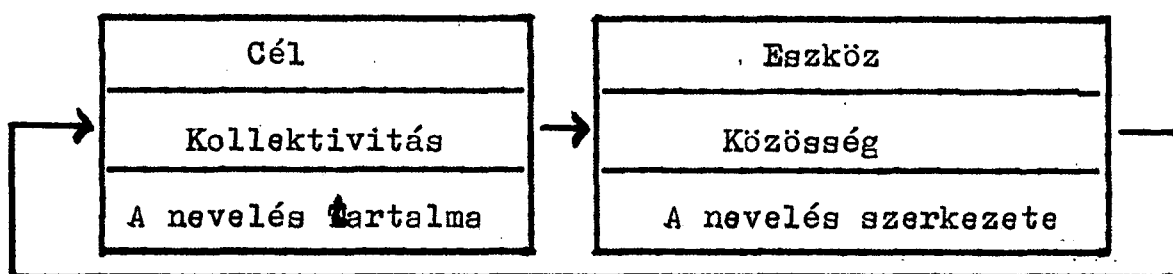
2
A kollektivitást, mint tartalmat felfogva, csak a különböző közösségekben, mint formákban érhetjük tetten. Hogy csak néhányat említsek: osztály, iskola, órs, raj, alapszervezet, lakóterület, informális halmazok. Ezek említése nélkül nem is lehet konkrétan beszélni a kollektivitásról. Ugyanakkor azokat a formákat úgy kell alakítani - a fejlődés bizonyos fokain átalakítani - hogy azok a legeredményesebben szolgálják a kollektivitás megvalósulását, továbbfejlődését. A kollektivitás és az individualitás

összefüggése jelenik meg Ágoston György nevelési célfel-
fogásának kettős programjában: "... a nevelés konkrét
céljában kétféle programnak kell harmónikusan egybeöt-
vözödni: egy általános, standard programnak és egy egyéni,
individuális programnak. Az általános program a társadal-
munk megkövetelte tipikus személyiségjegyeket tartalmazza,
ezeket minden neveltünkre érvényesnek kell tartanunk, kiala-
kításukra kötelezően kell törekednünk. Az egyéni program az
egyéni képességek, tulajdonságok, érdeklődés meghatározásá-
ban és fejlesztésében áll." /10./

Dolgozatomban két tanulói tevékenységi formát vizsgálok
részletesebben: a tanulás segítését és a közéleti tevékeny-
séget. Ezekről a fent leírt indokok alapján azt tartom,
hogy a kollektivitás és a tágabb nevelési célunk szerint is
a leglényegesebb, központi tevékenységek; hatásuk irradiáló-
dik más tevékenységre is. A témánk szempontjából fontosnak
tartom a szabadidős tevékenységeket, az informális együtt-
léteket is, ahogy Gáspár László értelmezi /11./. Az össz-
társadalmi gyakorlatból való levezetése bizonyítja azt is,
hogy a szocializációs hatása jelentős, és mint ilyen, a
nevelés számára is befolyásolandó terület. A kollektivitás,
a tanulás és a közélet szempontjából is fontos hajtó- vagy
visszahúzó erő lehet az informális csoportok hatása."A sza-
badidő termékeny, önfejlesztő felhasználásának problémája
éppen ezért korunk egyik leglényegesebb problémájává vált.
Hatékony szabadidő-pedagógia kidolgozására van szükség...
A szabadidő pedagógiájának fő feladata a szocialista terme-
lési-társadalmi viszonyoknak megfelelő... szükségletek, szük-
ségletkielégítési módok kialakítása..." /12./

Legáltalánosabban fogalmazva a nevelésben a tartalom és forma a célrendszer és eszközrendszer viszonyát jelenti. "A célrendszer teljes lebontásában a nevelés tartalmát jelenti, amely a nevelés folyamán az eszközrendszerben mint formában realizálódik. A célrendszer meghatározza saját megjelenési formáját, az eszközrendszert, ezért a célrendszer történeti és osztályjellege, politikai tartalma az eszközrendszerben is megjelenik. A szocialista nevelésben tehát előtérbe kerülnek azok a formák, amelyek a szocialista nevelés tartalmát elsőrendűen szolgálják, és nem kaphatnak helyet azok, amelyek a nevelés céljával ellentétes irányban hatnak." /13./

Az alábbi ábra azt szemlélteti, hogy a nevelésben hogyan jelenik meg a tartalom és forma dialektikus egysége.

A nevelés szervezeti kereteit alapvetően a mindenkori nevelés tartalma határozza meg. Ez azt jelenti, hogy a cél determinálja az eszközt. Ennek egyik példája a kollektivitás megvalósulása a közösségek szerkezetén át. Ugyanakkor a nevelés szervezete, az eszközrendszer, a közösség

szervezete maga is visszahat a nevelés tartalmára, céljára, a kollektivitás eszméjére.

Dolgozatom további részében a nevelés tartalmának és szervezeti keretének egy sajátos területével foglalkozom. Az egységes szocialista nevelés tartalmának és a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség szervezeti kereteinek alakulását kísérem figyelemmel és tesztek kísérltet annak model-lálására.

A gondolatmenet során azt az alapelvet követem, melyet Horváth György fogalmazott meg 1974-ben: "... az önkormányzat nevelőereje nem az eljárási folyamatoktól, nem a procedurától, hanem a tartalomtól függ. Hogy a fiatalokra bízott döntésnek milyen erős a nevelőhatása, az azon múlik, hogy mennyire jelentős kérdésekben döntenek, nem a szavazás, hanem a felelősség nevel." /14./

II.

A KÖZÉPISKOLÁK ÉS KISZ SZERVEZETEIK TARTALMÁNAK
ÉS SZERVEZETI KERETEINEK TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE

1957-től 1985-ig

A magyarországi 1956. évi ellenforradalom után, a társadalmi újjászületés folyamatában 1957. március 21-én zászlót bontott a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség /KISZ/. Ezzel a magyarországi haladó ifjúsági mozgalmak történetében új fejezet kezdődött. Ez indokolja, hogy a dolgozatom témáját érintő kérdéseket ettől az időponttól kezdődően tekintsem át.

A történeti visszapillantásra kétfajta dokumentum látszik a legalkalmasabbnak: a középiskolák rendtartásai és a KISZ szervezeti szabályzatai. Ezek a dokumentumok hitelesen őrzik a középiskolák és a KISZ szervezetek tartalmi munkáját és szervezeti életét meghatározó elemeket, ezért ezeket a tárgyidőszakban teljeskörűen feldolgoztam. A vizsgálódás során kiegészítésként felhasználtam nevelési terveket, publikációkat és KISZ határozatokat is.

1. A KISZ középiskolai szervezetei önálló arculatának kialakulása

Rendtartás a gimnáziumok számára - 1956.

Ez a rendtartás az ellenforradalom kitörése, illetve a KISZ zászlóbontása előtt született meg, de indokolt vizsgálódás alá venni, hiszen mintegy nyolc évig

érvényben volt és megadta a gimnáziumok életének tartalmi, szervezeti alapjait.

Erdey-Grúz Tibor oktatásügyi miniszter még az előző évben rendelkezett a 853-101/1955. VI. 2. számú utasításában a gimnáziumi rendtartás életbeléptetéséről, amely az 1951. évi 14. sz. "gimnáziumi törvény" alapján készült. Ez váltotta fel 1956. július 1-én a mintegy két évig érvényben lévő ideiglenes gimnáziumi rendtartást.

Intézkedett az iskolabizottságok létrehozásáról, amely a gimnáziumok egyik belső, véleményező szerve lett. Tagjai közé tartozott a DISZ munkát segítő tanár és a DISZ felsőbb szervezetének kiküldöttje is. Tevékenysége szűkkörű volt. Az első osztályosok körében a diákotthonba történő felvételt, a negyedik osztályosok esetében pedig a továbbtanulást véleményezte. Mégis jelentős volt, hiszen intézkedett a mozgalmi szervezet jogairól, annak szervezeti csatlakozásáról. A dokumentum VIII. fejezetében a DISZ-szel foglalkozik. A 62. §-ban tartalmazza a DISZ-szervezetek célját, feladatát, tevékenységi területét, a szervezet helyét. Elemzi a DISZ legfontosabb feladatait: az erkölcsi, politikai nevelőmunkát, a tanulmányi munka segítségét, a kulturális és sportmunkát, valamint a szervezeti élet néhány kérdését. A 63. §-ban részletezi a DISZ gimnáziumon belüli szervezeti felépítését, ami egyértelműen homogén, mert életkoronként, osztályonként szerveződik.

Azokban az iskolákban, ahol a DISZ-tagság nem haladta meg a 100 főt, ott az egész tagság egy alapszervezetet alkotott. Ebben az esetben az osztályok DISZ csoportokat alkottak, amelyek élén a csoportvezető állt. Az alapszervezet munkáját 3-7 tagú vezetőség irányította. A 100-500 DISZ-tagot számláló iskolákban az osztályok önálló alapszervezetet alkottak, amelynek élén 3-5 tagú vezetőségek álltak. Az iskolaszintű szervezetük a DISZ vezetőség volt. Abban az esetben, ha a DISZ-tagok száma az 500-at meghaladta, az osztályok ugyancsak önálló alapszervezetet alkottak, viszont munkájuk összefogását és irányítását a DISZ bizottság látta el.

Melék 2
2
Az 1956-ban kiadott gimnáziumi rendtartásban sok el-
lentmondás van. Ez adódik abból, hogy a kor társadalmi viszonyai is zavarosak voltak. Viszont határozott lépést tett az ifjúsági szövetség és az iskola kapcsolatának rendezésében. A DISZ a középiskolai szerveződést illetően egyértelműen az osztályokból indult ki. Az alapszervezetek iskolai keretét egy-egy osztály jelentette.

Rendtartás az általános iskolák és a gimnáziumok számára - 1964.

Az 1956-os rendtartás kiadása óta eltelt nyolc év nagy társadalmi változásokat hozott. Az ellenforradalmat kö-

vető évek konszolidációja, valamint a KISZ zászlóbon-
tása megváltoztatta az ifjúság helyzetét már az ötve-
nes évek végén is. A mezőgazdaság kollektivizálása, a szo-
cializmus alapjainak a lerakása olyan társadalmi válto-
zások voltak, melyek jelentősen hatottak az iskolákra
és az ifjúsági mozgalomra egyaránt. Ezt tükrözte az 1961.
évi oktatási törvény is.

A társadalmi változásokat követte és fordította le az
iskola nyelvére a művelődésügyi miniszter 123/1964.

/M.K. 11./ MM számú utasítása, mely egységesen rendelke-
zett az általános iskolák és a gimnáziumok rendtartásá-
ról. Ezzel az 1956-os gimnáziumi rendtartás érvényét vesz-
tette.

Vizsgálódásom szempontjából lényeges eltéréseket tapaszt-
altam az előző rendtartáshoz képest. Legfontosabb, hogy
a KISZ belső, szervezeti életével nem foglalkozik, azt
az ifjúsági szövetségre bízta, szervezeti önállóságát biz-
tosítja. Az iskolabizottság nevét iskolatanácsra módosí-
totta, és ezzel egyidejűleg hatáskörét szélesítette.

Szerepét tekintve továbbra is az igazgatót segítő és
pedagógiai tanácsadó testületként működött. Feladata lett
az iskolai élet, valamint az iskolavezetés demokratizmusának
kialakítása és fejlesztése, a nevelőközösség tagjainak a
vezetés munkájába való bevonásával. Ezzel jelentősen meg-
nőtt a KISZ presztízse, mert szerepet kapott a társadalmi
demokratizmus iskolában való meghonosításában és fejlesztés-

Lovik

tésében. Ennek az iskolatanácsnak tagja volt a KISZ vezetőtanár is. A felsőbb KISZ szervek képviselői ebben nem vettek részt, ezzel is hangsúlyozva az iskolai KISZ szervezet felelősségét és azt, hogy ez a szerv az iskola belső gondjait hivatott megoldani.

Részösszefoglalás

2
Az 1964-es rendtartás két lényeges dologban tér el az előzőektől. Egyrészt biztosította a KISZ szervezeti önállóságát, ezzel a belső szerveződést is a KISZ-re, saját magára bizta. Az volt a gyakorlat, hogy egy osztály alkotott egy KISZ alapszervezetet. Ennek tartalmi, szervezeti indoklásával nem is találkoztam az akkori irodalmakban. Úgy tűnik, hogy ebben az időszakban fel sem merült a más típusú szerveződés gondolata. "Az osztályközösségnek megfelelő szervezeti keret az osztály KISZ alapszervezet, amely összefogja az osztály KISZ tagjait, szervezi, tevékenységre ösztönzi a nem KISZ tagokat is. Az alapszervezeten belül KISZ csoportok élnek, amelyek magukhoz kapcsolva a KISZ-en kívülieket a primer közösségek elvei szerint alakulnak. Az osztály KISZ-alapszervezetek vezetőségei irányítják és mozgósítják az osztály tanulóit az általuk javasolt program megvalósítására, az iskolai KISZ-vezetőség irányítása alapján. A középiskolai KISZ szervezetek ilyen szervezeti felépí-

tése lehetővé teszi, hogy az alapszervezet tagjai munka, tanulás közben neveljék, formálják egymást, ugyanakkor a szervezeten kívüliekre is hassanak." /15./

Másrészt kibővítette az iskolatanács feladatát, mely a demokratizmus fejlődését volt hivatott segíteni. Ezzel tág teret biztosított a KISZ szervezet tartalmi gazdagodásának.

2. Tartalmi gazdagodás és szervezeti differenciálódás

Rendtartás a gimnáziumok számára - 1973.

Rendtartás a szakközépiskolák számára - 1973.

A jelenleg érvényben lévő rendtartások nagyon sok eleme az 1973-as rendtartásból hagyományozódott át. Ennek alapvető oka, hogy olyan nagy fontosságú határozatok előzték meg, mint az 1970-es ifjúságpolitikai párthatározat és az 1971. évi ifjúsági törvény. Nyilvánvaló, hogy az új szemlélet a rendtartás tartalmában, elsősorban a demokratizmus szélesítésében is megjelenik.

Kozik. "Még nem alakítottuk ki annak a módját és formáit, hogy felkeltsük az ifjúság igényét a közéletben való részvételre, pedig forradalmi gyakorlat és élmények nélkül nem lehetséges a forradalmi tudat kialakítása... A szocialista

demokratizmus kiszélesítésének lehetőségével élve olyan formákat, módozatokat kell keresnünk, amelyekben az ifjúság közéleti aktivitása a legjobban, legegészségesebben kifejlődhet és érvényesülhet. A közéleti aktivitást csökkenteni, hogy a feladatok, amelyeket az ifjúság elé állítunk, gyakran nem eléggé vonzóak, némelykor csak álfeladatok, az esetek többségében utasításra, nem pedig a maguk elhatározása alapján végzik el őket. /16./ A megjelölt új tartalmaknak megfelelően ebben az évtizedben el is indult az új módozatok kipróbálása.

Az 1973. évi rendtartás kimondja: A KISZ iskolai vezető szerve az igazgatóval együttműködve dolgozik, összefogja és irányítja az alapszervezetek és az osztály-diák-bizottságok munkáját. A KISZ életével összefüggő valamennyi kérdésben a szervezeti szabályzat szerint maga dönt.

A rendtartás - a KISZ szerveződését figyelembe véve - intézkedik az önkormányzat szervezeti formáiról. Eszerint osztályszinten az önkormányzat legfelsőbb formája az osztálygyűlés. Az osztályszintű operatív önkormányzati feladatokat az alapszervezeti vezetőség, a vegyes életkorú KISZ alapszervezetek esetén az osztály-diák-bizottság látja el. Osztálygyűlést a KISZ alapszervezet vezetősége, vegyes életkorú alapszervezet esetén

az osztálydiákbizottság, illetve az osztályfőnök hívhat össze.

Ezt a rendtartást előzetesen véleményezte a KISZ KB Intéző Bizottsága, mely állásfoglalást fogadott el a KISZ ezzel kapcsolatos feladatairól. Ezek szerint a KISZ iskolai vezető szervének feladata, hogy irányítsa az osztály-diákbizottságok /ODB/ és az időnként összeülő osztálygyűlés tevékenységét, az érdeklődési körök munkáját is. Az iskolai KISZ szervezet közvetlen irányításával az osztályközösségek önkormányzati funkcióit az osztálygyűlés és az ODB látja el. Az ODB-ban KISZ tagok és KISZ-en kívüliek is részt vehetnek.

Ezzel meg is indult a szervezeti differenciálódás, amely még a 70-es években kétszer is megváltozott.

Rendtartás a gimnáziumok számára - 1975.

Rendtartás a szakközépiskolák számára - 1975.

Az oktatási miniszter 109/1976./M.K.6./OM. számú, és 110/1976. /M.K././OM. számú utasításával lépett életbe ez a rendtartás, mely a mi szempontunkból az 1973-as rendtartás elveit és gyakorlatát folytatja.

Rendtartás a gimnáziumok számára - 1980.

Rendtartás a szakközépiskolák számára - 1980.

Az oktatási miniszter 110/1980./M.K.13./ OM. számú utasításával ezek a rendtartások hatálybaléptek a közzétételük napján. Ezek alapján a KISZ iskolai vezető szerve a szervezeti élettel kapcsolatos kérdésekben önállóan végzi munkáját, egyéb kérdésekben pedig döntési, képviselési, egyetértési, véleményezési és javaslattevő joga van.

Az osztályban az önkormányzat legfelsőbb formája az osztálygyűlés. Az operatív önkormányzati feladatokat az osztálydiák-bizottság látja el. Az osztálygyűlés dönt a nem KISZ-tag tanulók továbbtanulásához szükséges osztályközösségi jellemzésről, előkészíti a továbbtanuláshoz szükséges KISZ ajánlásokat, továbbá véleményt nyilvánít az osztály egészét érintő kérdésekben.

A mellékletben itt is megtalálható a KISZ KB IB állásfoglalása a középiskolai KISZ szervezetek feladataira a rendtartásban biztosított jogok és kötelezettségek teljesítésében.

Részösszefoglalás

2 | Az 1970-es ifjúságpolitikai párthatározat nyomán tovább fejlődött a tanulói önkormányzat lehetősége, tartalma és gyakorlata. A szervezeti differenciálódás erősen megindult: létrejöhettek és létre is jöttek a vegyes életkorú KISZ-alapszervezetek, de megmaradtak /1 évi szünet után/ az osztály alapszervezetek is. Ezek mellett egyéb szerveződési kísérletek is beindultak. /ld. a 3. pontban/

3. A jelenlegi helyzet történeti elemzése

A KISZ Központi Bizottsága 1983. március 10-i határozata a tizenéves diákifjúság mozgalmi munkájának továbbfejlesztésére

Témánkkal kapcsolatban ez - a ma is érvényben levő határozat a legfontosabb, amely a középiskolai KISZ szervezetekkel teljességgel foglalkozik. Ezek közül, témánkból adódóan csak a szerveződéssel kapcsolatos megjegyzéseket emelem ki.

"A KISZ szervezet struktúrájáról, az alapszervezetek létrehozásáról az iskolai KISZ bizottság dönt. Ehhez vegye figyelembe a tagság kezdeményezéseit, érdeklődését, igényeit. Alapszervezet kialakítását azok a KISZ

tagok kezdeményezhetik, akik közös tevékenységgel részt vállalnak az iskolai akcióprogram megvalósításából, függetlenül attól, hogy azonos vagy különböző osztályba járnak". /17./

Remélhetőleg ez a határozat az "évtizedes" vitát a KISZ szerveződésével kapcsolatban nyugvópontra helyezi. Ez a decentralizálás helyt ad a helyi körülmények gondos megvizsgálásának, ugyanakkor szükséges a meggyőző felvilágosítás a döntés befolyásolására.

"Minden KISZ-tag maga döntheti el, hogy melyik alapszervezetben kíván tevékenykedni. A saját alapszervezetében végzett munkán kívül bekapcsolódhat az iskolában működő más alapszervezetek programjaiba is. Az ott végzett munkát a tagsági viszony megítélésénél el kell ismerni." /18./

Előre kell bocsátani a dolgozat egy későbbi megállapítását, mely szerint az itt megadott önállóság nem járt mindig együtt a helyi körülmények gondos, mindenoldalú megvizsgálásával, hanem egy-egy szempont túlhangsúlyozásával dőltek el a szerveződési kérdések. Erről részletesebben az V. és VI. fejezetben szólok.

"A KISZ szervezet alakítson ki munkamegosztást és működjön együtt az osztály-diákbizottságokkal, támaszkodjon véleményükre, hasznosítva javaslataikat, észrevételeiket, érdekképviselői, érdekvédelmi jogköreinek gyakorlásakor." /19./

A KISZ középiskolai szervezését a fenti határozat szellemében végezzük most is. Nézzük meg, hogy az 1982/83-as tanévben - az 1982. október 20-i állapotnak megfelelően - milyenek az országos arányok.

1. táblázat

A középiskolai KISZ szervezetek szerveződési formái Magyarországon az 1982/83-as tanévben

	Gimnázium		Szakközépiskola		Összesen	
	db	%	db	%	db	%
Vertikális	41	20	71	24	112	29
Horizontális	143	69	181	62	324	65
Egyéb	22	11	38	14	60	12
Összesen:	206	100	290	100	496	100

A fenti táblázat azt igazolja, hogy mindössze 23 % a vertikális szerveződés az országban, megyénkben ez 40 % /ld. 2. táblázat/. Nézzük meg, hogy a KISZ központi vezetői hogyan értelmezik ezeket az adatokat!

"Az országos változások mértéke napjainkban közel nullára esett vissza, egy viszonylagos egyensúly alakult ki.

Meghatározóvá vált az egy osztály - egy alapszervezet szerveződési forma, ezzel párhuzamosan jelentősen csökkent a vegyes életkorú alapszervezeti rendszerben működő KISZ szervezetek száma, s alacsony szinten állt be a vegyes forma aránya. A tendencia, vagyis az osztályalapszervezeti szerveződésre való átállás a KISZ KB "tizenéves" határozatában megfogalmazott szerveződési alapelvek ellenére az elmúlt félévben is folytatódott...

A szerveződési formáról az alapszervezeti viták után küldöttgyűlésen vagy kibővített IKB ülésen, többségében önállóan döntöttek a KISZ szervezetek, figyelembevéve a pártalapszervezet, illetve a tantestület véleményét is. A döntésekben alapvetően gyakorlati megfontolások domináltak, s ezek az egy osztály egy alapszervezet forma melletti érveket gazdagították. Így például:

- az ötnapos tanítási hét bevezetése miatt megnőtt a diákok napi elfoglaltsága,
- az ötnapos tanítási hét és a gimnáziumi fakultáció tovább rontotta a mozgalmi élet szervezhetőségének feltételeit,
- a szakközépiskolák jelentős részében a gyakorlati képzés az intézményen kívül bonyolódik, ehhez járul még, hogy két műszakos oktatás folyik, így nem, vagy nagyon nehezen biztosítható a vegyes életkorú alapszervezeti rendszer működése,

- az osztályra szervezett tanulmányi mozgalom jobban kezelhető az osztályalapszervezeti szerveződés mellett.

*Nem
vélő* 2
Mivel a változás iránti igények a szerveződési rend szabad eldöntésében jelentkeztek elsősorban, ezért a tartalmi megújulás szorgalmazása egyet jelentett a szerveződés átrendezésével.

Erről tanúskodik az a tény is, hogy vegyes életkorú alapszervezeti formában csak azok a KISZ szervezetek maradtak, amelyekben már hosszú ideje színvonalas mozgalmi munka folyik. Az elkövetkezőkben továbbra is döntő feladatunk annak biztosítása, hogy a szerveződési rend a tanintézeti KISZ munka tartalmi, minőségi megújítását szolgálja." /20./

Az 1. táblázat tehát kimutatja, hogy jelenleg alapvetően két különböző módon szerveződnek a középiskolai KISZ szervezetek: vegyes életkorú, vertikális, valamint homogén életkorú, horizontális alapszervezetekkel. A horizontális szerveződés a gyakoribb, szakközépiskolák esetében minden negyedik, gimnáziumok esetében minden ötödik iskola választotta a vertikális szerveződési formát.

Looska
A középiskolai KISZ szervezeteknek is fontos feladata az érdekvédelem. Azokban az iskolákban, ahol a KISZ szervezet vertikális szerveződési formában dolgozik, jelentős szerepet kap az osztályok önkormányzati fóruma, az osztálygyűlés és vezetősége az ODB. Döntési joga a nem KISZ tag tanulók továbbtanulásához szük-

séges jellemzések kérdésében van, a tanulással, a szabadidős tevékenységgel, jutalmazással, büntetéssel kapcsolatos ügyekben pedig véleményezési jogot gyakorol. Helyes pedagógiai irányítással elősegíthetik az osztályközösségek kialakulását s ezzel a közéleti tevékenység első lépcsőivé válhatnak. Az osztályra épülő KISZ szervezetekben ezek a fórumok elveszítik jelentőségüket, mivel feladataik nagyrészt egybeesnek a KISZ alapszervezetek tevékenységével. Tapasztalható, hogy működésük formálissá vált. Kialakult az a gyakorlat, hogy az ODB funkcióinak ellátásával az osztály KISZ alapszervezeti vezetőséget bízzák meg.

||| A KISZ Központi Bizottsága mozgalmi kísérletet végez jelenleg is két város középfoku oktatási intézményeiben.

/21./ Ennek a hódmezővásárhelyi és soproni kísérletnek célja "olyan módszerek, eljárások, szervezeti keretek kialakítása, illetve kipróbálása, melyek révén a diákok nagyobb önállóságot kapnak mozgalmi tevékenységük alakításában, a szervezeti keretek, feltételek formálásában."

/22./

A kísérlet célja megfelel a tartalmi kívánalmaknak és ehhez megfelelő szakmai, személyi feltételeket is biztosított a KISZ KB.

"Az iskolai KISZ szervezet programját a KISZ tagok érdeklődési körök valamint konkrét tevékenységre, feladatra szerveződő csoportok keretében valósítják meg. E csoportok működhetnek állandó vagy időszakos jelleggel. Megalakításukat kezdeményezheti a KISZ bizottság, vagy bármely KISZ-tag, ha el-

képzései megvalósításához legalább tíz KISZ tagot meg tud nyerni. A csoport működése akkor engedélyezhető, ha célkitűzései összhangban vannak a KISZ programjával. A csoportok működési rendjét maguk határozzák meg; önállóan gazdálkodnak; döntésüktől függően nyílt vagy titkos szavazással vezetőt /vezetőséget/ választanak." /23./

2 A kísérletről a fenti két dokumentumot találtam /21 és 22./, melynek alapján az mondható el, hogy helyesen választották meg a céljukat és annak megfelelő a programjuk közéleti, szervezeti vonatkozása. Viszont nem fogalmazták meg a tanuláshoz fűződő viszonyukat, mely a KISZ tag diákok számára is fontos tevékenység. Az osztállyal nincs közvetlen szervezeti kapcsolatuk, mely szintén a tanulmányi munkáról vonja el a figyelmet. A kísérlet helyes célkitűzése és a fenti megjegyzés közti anomália feloldását szolgálhatja a kísérlet további részleteinek publikálása, melyre remélhetőleg a későbbiekben sor kerül.

Miközben áttekintettük a tartalom és a forma történeti alakulását több törésvonalat fedezhettünk fel. Ezek a tartalom optimális fejlődését nem minden esetben szolgálták. Érdekes meghallgatni erről egy osztályfőnök véleményét. "Osztályfőnökként támogattuk az alapszervezeteket, aztán az osztályoktól függetlenül megszerveztük a vertikális formát, hogy az iskolákban megmaradjon az alapszervezeti folytonosság. Előbb hallgattunk azokra, akik ismét az osztályra épülő alapszervezetben látták az élő, eleven közösséget, majd elgondolkodtunk azon, hátha mégis az érdeklő-

dési kör nevel jobban önállóságra, kreativitásra, a kisebb csoportokban érlelődik felnőtt politikussá a diák. Önmagában véve természetesnek tűnik fel, hogy éppen az ifjúsági mozgalom kész a gyakori megújulásra, a fiatalok keresik tevékenységeiknek leginkább célravezető kereteit. Az utóbbi hónapok meg-megújuló vitáit hallgatva azonban úgy tetszik, hogy miközben nagy nekibuzdulással variáltuk az iskolai KISZ szervezetek formáit, kevesebb erő jutott a rendszeres tartalmi munkára. /24./

Összefoglalás, periodizálás

A történeti áttekintés során három szakaszt különböztettünk meg a KISZ tartalmi és formai fejlődése szempontjából. Kezdetben a középiskolai KISZ szervezetek is az önálló, de ugyanakkor az iskolával együttműködő arculatuk kidolgozását tekintették fő szervezeti feladatuknak. Ezt a szakaszt számíthatjuk az 1957-es zászlóbontástól 1970-ig. A második szakaszban az ifjúságpolitikai párthatározat nyomán tovább fejlődött a KISZ munka tartalma. Ehhez új szerveződési formákat vezettek be: 1974-től országosan a vertikális modellt, melyet kísérletképpen már 1970-től alkalmaztak néhány helyen. A harmadik szakaszt a 80-as évek első fele jelenti, melyben az új tartalmak megjelenésével párhuzamosan megindult az új szervezeti formák keresése. Ebben a folyamatban jelentős volt a KISZ Központi Bizottság un. Tizenéves határozata, de úgy tűnik, hogy a KISZ jelenlegi, a középiskolákon jóval túlnövő problémái újból felelevenítik a KISZ szerveződése körüli vitapontokat.

III.

H I P O T É Z I S

A középiskolai KISZ szervezetekben két szerveződési elv valósulhat meg: ha azonos életkorú KISZ tagokból áll az alapszervezet, akkor horizontális, ha vegyes életkorú KISZ tagok alkotnak egy alapszervezetet, akkor vertikális a szerveződés.

2 Kezdetben - a KISZ zászlóbontása idején - fel sem merült az a kérdés, hogy a KISZ alapszervezetek szervezetiileg elszakadhatnak-e az osztályoktól. Ennek ellenére 1974-ben KISZ alapszervezetet csak vertikális alapon szerveztek, tehát az osztályoktól, mint szervezeti keretektől elszakítva. Azonban a gyakorlatban fokozatosan újraéledtek a horizontális alapszervezetek, de mellettük - ugyan csökkenő arányban - maradtak vertikális alapszervezetek is. A 80-as években kezd kialakulni az egyensúly a KISZ alapszervezetek és az osztályok formai egymásraépülésében.

*miért
ezért* 7 A dolgozat befejezésekor azonban a KISZ problémái közül kiélesedtek a tartalommal kapcsolatos viták, melyek a szerveződési elveknél általánosabbak. A dolgozat szűkebb témája szerint ezt nem részletezheti, tehát kutatásához újabb vizsgálatokra van szükség.

Hipotézis

Alapvető hipotézis: ha a kollektivitás tartalmából indulunk ki és a közéleti, valamint a tanulmányi tevékenységet tekintjük súlypontinak, akkor mind a horizontális, mind a vertikális szerveződési forma alkalmas és célravezető a szocialista nevelési tartalmak és a KISZ célkitűzéseinek megvalósítására.

Valószínű, hogy a nagyobb osztályszámu iskolákban kevésbé fogják választani a vertikális formát, annak relative bonyolultabb volta miatt.

Az V. fejezetben található öt modellt ex post facto hipotézisként kezelhetjük, miszerint: "Előfordul, hogy a kutatás... nem indul pontosan megfogalmazott hipotézisekkel, csak hallgatólagos feltevésekkel. Ilyen esetekben igen gyakran a vizsgálat eredményei maguk szolgálnak olyan megállapításokkal, amelyek hipotetikus értékűek lehetnek." /25./ Az ilyen jellegű feltevéseket ex post facto hipotéziseknek nevezzük.

A kutatás során a fent jelzett alapvető hipotézisből indultam ki: tanulmányoztam a szakirodalmat, kérdőíves felméréseket és interjú felvételeket készítettem, azokat elemeztem. Mindezek alapján kísérletet tettem gyakorlati modellek kialakítására, majd azok alkalmazásának tapasztalatait gyűjtöttem össze. A vizsgálat körülhatárolása és módszereinek összegyűjtése A kutatás stratégiája c. fejezetben található meg.

IV.

A KUTATÁS STRATÉGIÁJA

1. A vizsgálat körülhatárolása

Kutatásomat a Szabolcs-Szatmár megyei középiskolákban végeztem. A középfokú iskolák egészével nem foglalkoztam, hiszen a szakmunkásképző intézetek tartalma és belső élete - napjainkban még - jelentősen eltérnek a középiskolákétól. A középfokú technikumokat sem vizsgáltam, noha ezek a középiskolák közé tartoznak, de Magyarországon az 1969/70-es tanévtől fokozatosan megszűntek. Igaz, hogy az MSZMP Központi Bizottsága 1982. április 7-i állásfoglalása viszont így fogalmaz: "A népgazdaság szükségleteivel összhangban gondoskodni kell a technikusképzés megoldásáról". Ez a munka el is indult, de dolgozatomban ezzel nem foglalkozom, hiszen érettségire épülő technikumról van szó, ami a témánk szempontjából nem válik el a szakközépiskolától.

Dolgozatom tehát a gimnáziumokat, szakközépiskolákat és az egymás mellett, egy intézményben működő változatukat elemzi.

Ezekben az iskolákban tanári KISZ szervezetek is működnek, de természetüknél fogva más a szerveződésük, mint a diákoké, ezért velük nem is foglalkozom. Egy másik tanulmány viszont feldolgozhatná, hogy milyen feltételei, előnyei, esetleg hátrányai lennének annak a szerveződésnek, hogy a diákok és a KISZ tag tanárok közös alapszervezetet alkossanak. A gyakorlatban ezzel nem találkoztam,

de a KISZ szervezeti szabályzata és a KISZ KB 1982. március 10-i határozata ezt is lehetővé teszi.

Szabolcs-Szatmár megyében 30 középiskola működik. Gimnázium 15, szakközépiskola 12, gimnázium és szakközépiskola 3. /Az 1984/85-ös tanévtől a nagyecsed-i gimnázium megszűnt. Az első kérdőíves felmérésben még szerepeltek, azóta viszont önállóan nem vontam be őket a vizsgálódásba. Tanulóik és tanáraik azóta a mátészalkai gimnáziumhoz tartoznak, tehát véleményük is ott jelenik meg./

2. A szakirodalom tanulmányozása

Dolgozatom témaválasztásában meghatározó szerepe volt Ágoston György tanulmányának. /26./, melyben a továbbfejlesztés elveit körvonalazta. A cikkből kiindulva összegyűjtöttem azokat az irodalmakat, melyek érintették ezt a témát. Két csoportra osztottam ezeket: a téma történetét tártam fel 1957-től napjainkig az egyik, a tartalmi továbbfejlesztés igényét és lehetőségeit a másik csoport segítségével.

Az előbbi keretében kiemelten építettem a gimnáziumi és a szakközépiskolai rendtartásokra, melyeket teljes körűen sikerült feldolgozni. Jól segítettek ebben a korabeli publikációk, bár a tartalmi elemzésre kevésbé vállalkoztak.

*er
Dunagyőr
alkalmazat-
lona
teljesen
Nóti - 2
alkalmazat*

?

Már nem volt? Er elégséges lett volna

Célszerű lett volna a hatvanas évek mozgalmi határozatait is teljeskörűen feldolgozni, viszont erre nem volt lehetőségem.

A második csoport tanulmányait az jellemezte, hogy kevesen vállalkoztak a továbbfejlesztés irányának konkretizálására, pedig a gyakorlat ezt igényelte volna. Egy-egy jelenség megvilágítására - némi elvi alappal - sokan vállalkoztak. Ezek összegzése segített a modellek felvázolásában. Az irodalomjegyzék a dolgozat végén található meg.

3. Kérdőíves felmérések

Szabolcs-Szatmár megye összes középiskolájába 90 kérdőívet juttattam el 1983 januárjában. /ld. 1., 2., 3., 4., sz. melléklet/ Iskolánként három embert kértem fel a kérdőív kitöltésére: az igazgatót, a pártszervezet ifjúsági felelősét és a KISZ bizottság titkárát. Az igazgatótól pedagógiai és iskolaszervezési, az ifjúsági felelőstől pedagógiai és pártirányítási, a KISZ bizottság titkárától pedig mozgalmi megközelítésből adott válaszokat vártam. A felmérésben támogatott a megyei tanács művelődési osztálya és a megyei KISZ bizottság.

7 A KISZ bizottság titkári kérdőívet próbavizsgálatnak vetettem alá 1982-ben az Országos Középiskolai Tábor nem Szabolcs-Szatmár megyei tanulóinál, ahol bebizonyosodott a kérdések egyértelműsége.

A kérdőívekre való hivatkozások megkönnyítése miatt vezessünk be rövidítéseket. Az igazgatók által kitöltött kérdőív jele

"IG" legyen, az ifjúsági felelősöké "IF", a KISZ bizottság titkáráé "T". A rövidítések utáni szám a kérdés sorszámát jelenti. Például az IG/5. rövidítés az igazgatók által kitöltött kérdőív 5. kérdését jelenti.

A kérdőívek több típusú kérdést tartalmaznak. Az első csoportban az adatokat gyűjtöttem össze az iskoláról, a KISZ szervezetről és a kitöltőről. Ezek nyílt kérdések, tényyszerű válaszokat igényeltek. Ilyen például az IG/1, 2, 4, az IF/1, 2, 3, 4, a T/1, 7, 16. kérdések.

A kérdések második csoportját azok a zárt kérdések jelentették, melyek összeállításának alapja a hipotézis volt. A lehetséges válaszok a hipotézis közvetlen igazolására vagy elvetésére készültek. Néhány ilyen típusú kérdésnél is lehetőség volt "egyéb" válaszra, de ilyenek csak kis számban találhatók.

Ez azt is jelenti, hogy a hipotézis alapján összeállított válaszlehetőségek tartalmazzák az összes, gyakorlatilag létező válaszok döntő többségét. Ilyen kérdések voltak az IG/3,5, a T/3.

A harmadik féle kérdéstípus a nyílt kérdéseké. Ezeket elsősorban a vélemények összegyűjtésére alkalmaztam. Itt a nyílt kérdések azért bizonyultak célszerűnek, mert a véleményalkotást nem szorítottuk mesterséges kategóriákba. Ugyanakkor nehézséget jelentett ezek összesítése és sorrendbe állítása. Ezek a kérdések voltak: IG/9,12,15, IF/8-11,14 és T/9, 10,15.

A negyedik kérdéstípus eldöntendő kérdéseket tartalmaz. Funkciója az volt, hogy a véleménygyűjtés során segítse kategorizálni a nyílt kérdésekre adott válaszokat. Ezt az éles kategóriahatáraival megtette, bár figyelembe kell venni az ebben rejlő veszélyt, a túlzott leegyszerősítés lehetőségét. Ilyen kérdések voltak az IG/6, 13,14, a T/20.

Külön, az ötödik csoportba sorolható az IF/5. kérdés. Funkciója az volt, hogy a történeti folyamatot mutassa ki sajátos adatsorával. A kérdésben a természetes, tanévi időhatárokat megadtuk, de arra tulajdonképpen szabad válaszokat adtak, tehát nyílt kérdésként funkcionált.

A kiküldött kérdőívek 1983 februárjában mind a harminc középiskolából visszaérkeztek. Ezt nagy jelentőségűnek tartom, hiszen még a célzott kérdőív esetében is ritka a 100 %-os visszaérkezés. Igaz, hogy ebben szerepe volt a megyei tanácsi támogatásnak és esetenként a többszöri sürgetésnek is. Az a tapasztalatom, hogy az igazgatók, az ifjúsági felelősök és a KISZ bizottsági titkárok is felelősségteljesen töltötték ki a kérdőíveket, tehát arra alkalmasak, hogy a valóságos helyzetre következtessünk belőle.

A feldolgozás során az első teendőm az volt, hogy iskolánként /hármassával/ megvizsgáltam a kérdőíveket. Azt tanulmányoztam, hogy az egyforma vagy hasonló tényfel-

táró kérdésekre egyforma illetve hasonló válaszokat kaptam-e egy-egy iskolából. Ezt nevezhetjük ellentmondásmentességnek, melyet az alábbi relációkban vizsgáltam meg:

a./ Az IG/5, az IF/5 és T/3, 11 és 19 azonossága.

Általában ellentmondás-mentességet találtam. Egyedül a vásárosnaményi II. Rákóczi Ferenc Gimnáziumból érkezett válaszok nem fedték teljesen egymást, de tartalmilag nem volt zavaró a különbség.

b./ Az IF/5 és az IF/6 azonossága. Ellentmondás-mentességet találtam.

c./ Az IG/6 és a T/20 azonossága; Teljes azonosságot találtam.

d./ A horizontális szerveződésű iskolák közül az IG/17, 18, T/18, 19 és 20 ellentmondás-mentessége. Néhány esetben /Záhony, Nyiregyháza, Fehérgyarmat/ a horizontális szerveződésű iskolák számot adtak az ODB-ok működéséről. Ez mint dolgozatomból kiderül, felesleges, de ez a kérdőív kitöltését még nem teszi ellentmondásossá. Annál is inkább, mivel ezt a jelenlegi rendtartás még előírja. Egyébként a tartalmi azonosság jellemzi ezeket a válaszokat is.

Ezek alapján megállapítható, hogy a kitöltött kérdőívek összességében is ellentmondásmentesek, az adatok egyértelműen feldolgozhatók. Természetesen ez a tartalmi, dia-

lektikus ellentmondásokat nem fedheti el, azokról a tartalmi elemzés során szólok. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a fenti kérdések egymás kontrollkérdéseiként funkcionáltak. Az IG/5, az IF/5, a T/3, 11 és 19 szintén egymás kontrollkérdései. Valamint az IF/5 az IF/6-nak, az IG/6 a T/20-nak a kontrollkérdése. Ugyanilyen kapcsolat áll fenn az IG/17, 18, T/18,19 és 20 között.

A felmérés során kapott adatokat háromféleképpen összesítettem. Egyrészt a 90 kérdőív válaszait mennyiségileg összeszámoltam és összegeztem. Ezt az összesítést önmagában nem tartottam elegendőnek. Másrészt - és az adott minőségileg értékelhető adatpárokat - kiválasztottam az egymással kapcsolatba hozható kérdéseket és azokat együttesen, egy táblázatban ábrázoltam. Így olyan összefüggésekre bukkantam, amelyek segítettek az elemzésben és a következmények megfogalmazásában. Harmadrészt pedig a kapott eredményeket három részre osztottam a szerveződési elv alapján: horizontális, vertikális és egyéb csoportra. Ez utóbbi két minőségi összevetés a vizsgálati elemzés gerince. Azt tapasztalható, hogy a gyakorlat valósághű leírására ez a módszer célravezető volt.

Ugyanakkor felmerülhet az igény a matematikai statisztikai módszerek alkalmazására. Az objektivitás érdekében ezt néhány esetben megkíséreltem. Számítottam megoszlást,

relatív gyakoriságot, középértéket, szóródást és korrelációt, ezeket a 6. sz. mellékletben összegyűjtöttem. A vizsgálati elemzés vezérfonalát mégsem ezek képezték. Az elemszám és főleg a megoszlás nem teljesíti az általánosíthatóság követelményeit. A kutatás során választani kellett. Vagy emelem az elemszámot, tehát kilépek a megyénkből vagy maradok megyén belül és akkor a vizsgálati adataimat is csak Szabolcs-Szatmár megyére korlátozom. Az utóbbit választottam. A tárgyi lehetőségeim szabták az egyik korlátozó határt. Másrészt a megyén belül maradás biztosította azt, hogy Szabolcs-Szatmár megye valamennyi középiskolájáról kaptam vizsgálati adatot, tehát bizonyos tekintetben megyei, de teljes min-tárról van szó. A kapott statisztikai eredményeket az elemzés során tehát bizonyító erejűnek nem foghatjuk fel, de egy újabb jelzést adtak az adatokról, segítették a gondolati elemzést. A dolgozatomban is ezért szerepel a vizsgálat Szabolcs-Szatmár megyére való korlátozása, ugyanakkor a címben is jelzett téma gondolati elemzése túlmutat a megyehatáron.

A tanulói válaszok szélesebb körű felmérésére 1985 nyarán és októberében végeztem egy másik kérdőíves felmérést. Ez rövidebb volt az elsőnél: célja kifejezetten az volt, hogy összegyűjtse a horizontális és a vertikális szerveződés diákok által vallott előnyeit és hátrányait. /ld. 7. sz. melléklet/. Elvégeztem a válaszok mennyiségi összesítését is , de a minőségi sorok

alkotása bizonyult használhatóbbnak, azokat beépítettem a képzett modellek elemzésébe.

4. Szóbeli interjúk

A pedagógusok véleményének összegyűjtését segítették a szóbeli interjúk. Kérdéseit a 8. sz. mellékletben gyűjtöttem össze. A kérdezettek nagyobb része osztályfőnök és patronáló tanár /39 fő/, kisebbik része pedig egyéb beosztású pedagógus volt /kollégiumi nevelő, nem osztályfőnök szaktanár, stb., összesen 13 fő/. Vö.: az igazgatók és a KISZ tanácsadó tanárok véleményét a kérdőíves felmérés teljes körűen összegyűjtötte. A szóbeli véleményeket két és három személyes interjúban gyűjtöttem úgy, hogy magam sem írtam akkor a válaszokat, ezzel segítve az őszinte, meditatív megnyilatkozásokat. Viszont minden interjú után a lehető legrövidebb időn belül feljegyeztem az interjúalanyok véleményét. Ezekből minőségi sorokat képeztem és ezeket használtam fel a modellek elemzése során. Néhány esetben mind a kérdőíves, mind a szóbeli felmérések során kapott véleményeket idézem a dolgozatban, ezzel is életszerűbbé téve a tipikusnak vagy éppen szélsőségesnek minősített gondolatokat.

V.

A FELMÉRÉS ADATAINAK FELDOLGOZÁSA

ÉS ELEMZÉSE

3. A felmérés adatainak feldolgozása, elemzése

1 Szabolcs-Szatmár megyének a 30 középiskolai KISZ szervezete az 1982/83-as tanévben - az 1983. februári felmérés tükrében - három elv alapján szerveződött. A horizontális szerveződés azt jelenti, hogy az életkori azonosság mellett az egy osztály - egy alapszervezet sémát is alkalmazták. Ilyen szerveződést találtam 17 esetben.

2 Ehhez hasonló az egyéb kategóriába sorolt eset is, de ott az életkori azonosság mellett szakítottak az egy osztály - egy alapszervezet sémával és évfolyamonként /2 osztály együtt/ alakult KISZ alapszervezet. Vertikális szerveződéssel 12 esetben találkoztam. Ezek között is van számottevő különbség, amelyek kikerülnek az elemzés során.

3 2. táblázat A szerveződési formák Szabolcs-Szatmár megyei összefoglalása 1982-83-as tanévben

Az iskolák száma	Horizontális	Vertikális	Egyéb
30	17	12	1
100 %	57 %	40 %	3 %

A dolgozatom következő részében sorra veszem azokat a kérdéskapcsolatokat /válaszokat/, amelyeket a feldolgozás során fontosnak tartottam a következtetések levonása érdekében. A tartalmi összehasonlítás során 11 ilyen szempontot találtam.

I. szempont: Az iskola típusának és szerveződési formájának összefüggései az IG/3 és IG/5 alapján /A jelölések magyarázatát ld. IV/3. alfejezetben, a teljes kérdőíveket pedig a 2-4. mellékletben./

3. táblázat Az iskolák típusának és szerveződési formájának összefüggései

Iskola-típus	Szerveződési formák							
	a.	b.	c.	d.	e.	Hori-zontális	Verti-kális	Egyéb
Gimnázium	2	6	5	-	1	5	8	1
Gimnázium és szakközépiskola	1	1	2	-	-	2	2	-
Szakközépiskola	-	2	10	-	-	10	2	-
Összesen:	3	9	17	-	1	17	12	1

- a: = vegyes életkorú alapszervezetek, KISZ csoport nélkül
- b: = vegyes életkorú alapszervezet és KISZ csoport
- c: = osztályok szerinti alapszervezet, KISZ csoport nélkül
- d: = osztályok szerinti alapszervezet és KISZ csoport
- e: = egyéb mód

A táblázat jobb szélén a horizontális oszlop a c, és d,; a vertikális oszlop pedig az a, és b oszlopok összegei. Ez a jelmagyarázat vonatkozik a 3, 4, 5, 6. táblázatokra is.

A táblázat elemzése alapján a következő lényeges megállapítások tehetők: Szembeötlő, hogy az IG/5 kérdésre d. válasz /horizontális szerveződés KISZ csoporttal/ egyik iskolatípusból sem érkezett. Ez azt jelenti, hogy függetlenül az iskola jellegétől, ha horizontális a szerveződése, akkor KISZ csoport nem működik.

A szerveződési forma úgy látszik, hogy függ az iskola jellegétől. A gimnáziumokban a vertikális szerveződés a gyakoribb /8:5/, a gimnázium és szakközépiskolában egyenlő a vertikális és horizontális szerveződés aránya /2:2/, a szakközépiskolákban pedig a horizontális a gyakoribb /10:2/. A modelleképzés szempontjából ez alapvető gyakorlati tapasztalat. Úgy tűnik, hogy ez összefüggésben van az iskola pedagógia munkájával, a tananyag szerkezetével,

és a tananyag szerkezetével,

ez a táblázat
les

az iskola jellegével. A későbbi megállapítások is ezt fogják alátámasztani, ugyanis sok esetben a horizontális szerveződés legnagyobb előnyének az egyszerűségét, áttekinthetőségét tartják /főleg a bonyolultabb szerkezetű iskolákban/, ugyanakkor a vertikális szerveződés leggyakoribb hátrányának a bonyolultságát, az időigényességét tartják ezek az iskolák.

A vertikális szerveződésű iskolában jellemző a KISZ alapszervezeten belüli KISZ csoport működtetése /9:3/. A KISZ csoport kialakításának két alapformájával találkoztam a felmérés és az interjúk során. Ha már vertikális a szerveződés elve, akkor a KISZ-csoportok kialakításának egyik formája az, hogy az alapszervezet tömöríti az egy osztályba tartozó tagjait. Ez jónak mondható, mert szervezeti kapcsolatot jelent az iskola és a KISZ szervezete között, lehetőséget ad nevelési célok differenciált, de összehangolt megvalósítására.

A csoportok kialakításának másik formája az, hogy a egyes életkorú alapszervezeteken belül a hasonló érdeklődésű tanulók alkotnak egy KISZ csoportot. Ebben a formában két probléma rejlik. Az egyik az, hogy ebben az esetben öncélúnak látszik maga a vertikális szerveződés is. Ugyanis a különböző életkorú KISZ tagok egyik összetartó

ereje éppen az azonos érdeklődési kör lehet. Ebben az esetben az elsősorban nem csoport, hanem főleg alapszervezeti szinten szükséges. A másik gond, hogy nem biztosít szerves kapcsolatot az osztállyal, a tanulmányi munkával, amelyet pedig fő tartalomként fogadtunk el.

II. szempont: Az osztályok számának és a szerveződésnek összefüggései az IG/2 és IG/5 alapján

4. táblázat. Az egy iskolán belüli osztályok számának és a szerveződésnek az összefüggései

Osztályok száma	Szerveződési formák							
	a.	b.	c.	d.	e.	Vertikális	Horizontális	Egyéb
1-8	2	2	5	-	1	4	5	1
9-16	-	3	10	-	-	3	10	-
17-24	1	2	1	-	-	3	1	-
25-32	-	1	-	-	-	1	-	-
33-40	-	-	-	-	-	-	-	-
41-48	-	-	1	-	-	-	1	-
Nem v.	-	1	-	-	-	1	-	-
Összesen:	3	9	17	-	1	12	17	1

A jelmagyarázat a 3. táblázat mellett található meg.

Az osztályok csoportosítása nem öncélú, hanem a természetes eloszlást tükrözi, ugyanis középiskoláinkban az osztályok száma általában a nyolc többszöröse. Ezért a táblázat függőleges fejlécében a 8, 16, 24, 32, 40, 48 határok találhatók. Ennél magasabb osztályszám a megyénkben nincsen, ez is nagyon magasnak számít.

Mégis úgy látszik a táblázat segítségével, hogy e két adat között nincsen általános összefüggés. Ezt a legszemléletesebben az bizonyítja, hogy a két legnagyobb osztályszámú iskola szerveződése ellentétes. A kisebb osztályszámú iskolák esetén sincs szoros összefüggés az osztályok száma és a szerveződés elve között. A kilencnél kevesebb osztályszám esetén a 4:5 arány kb. a megyei átlagnak felel meg /12:17/, 9-16 osztály esetén a 3:10 arány lefelé, a 17-24 osztályszám esetén a 3:1 arány pedig felfelé tér el.

Mi a 2. kijelentés?

Itt az összefüggés hiánya nem bizonyítja a második hipotézist. A hipotézis alapján várható lett volna, hogy a nagy osztályszámú /16 fölött/ iskolák meg sem próbálkoznak a vertikális szerveződéssel, az esetleges bonyolultság, nehézkesség miatt. Ennek ellenére éppen ezekben az iskolákban jelentősen gyakoribb a vertikális szerveződés aránya. Ez az adat szemléletesen bizonyítja, hogy a bonyolultság, a nehézkesség nem mennyiségi kérdés, hanem a tartalom, a szervezés, a hatékonyság kérdése.

Az eddigiek alapján tehát megállapítható, hogy a szerveződési forma függ az iskola típusától, de nem függ az iskola nagyságától, osztályainak számától.

III. szempont: Az igazgató megbízatási idejének és a szerveződésnek összefüggései az IG/4, és IG/5 kérdések alapján

5. táblázat: Az igazgatók megbízatási idejének és a szerveződésnek az összefüggései

Ön mióta igazgató?	Szerveződési forma							
	a.	b.	c.	d.	e.	Vertikális	Horizontális	Egyéb
1-4 éve	2	1	5	-	-	3	5	-
5-9 éve	-	2	7	-	-	2	7	-
10-14 éve	-	-	4	-	1	-	4	1
15-19 éve	1	4	1	-	-	5	1	-
Nem v.	-	2	-	-	-	2	-	-
Összesen:	3	9	17	-	1	12	17	1

A jelmagyarázat a 3. táblázat mellett található meg.

A megbízatási időtartamok csoportosítását is a gyakorlatilag legfontosabb időhatár, a kinevezések 5 éves ciklusa szabta meg. Ezt az is indokolja, hogy a kinevezés ötödik éve nem egyszerűen az utolsó év az újabb kinevezés előtt, hanem általában a tartalmi munka összegző értékelésének is az éve.

Miért kellett a táblázatban a szerveződési formák között a "Nem v." kategóriát megadni?

Megnyugtató volt megállapítani, hogy az igazgatók megbíztási ideje önmagában nem határozza ^{meg} a szerveződés alakulását. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy az igazgatók pedagógiai, vezetési tapasztalatai befolyásolják a szerveződést, annak indoklását, egyáltalán a meggyőző érvek megfogalmazását.

Az első ciklusos igazgatók esetén a 3:5 arány nagyjából a megyei átlagnak felel meg /12:17/. A második és harmadik ciklusos igazgatók esetén a 2:7 illetve 0:4 arány lefelé, a 15-19 éve igazgatók esetén az 5:1 arány pedig felfelé tér el. Ezek az adatok önmagukban nem mutatnak egyértelmű determinációt a szerveződéssel kapcsolatban.

IV. szempont: Az osztály-diákbizottságok /ODB-k/ léte és a szerveződés összefüggései az IG/5,6 és a T/20. kérdések alapján

6. táblázat: Az ODB-ok léte a különböző szerveződésű iskolákban

ODB van-e?	Szerveződési forma							
	a.	b.	c.	d.	e.	Vert.	Hor.	Egyéb
Van	3	9	12	-	1	12	12	1
Nincs	-	-	5	-	-	-	5	-
Összesen:	3	9	17	-	1	12	17	-

Mint az előző fejezetben láttuk, a középiskolai rendtartások alapján - minden iskolában működnie kell az ODB-nak, függetlenül a szerveződés elvétől. Az 1980-as rendtartás így fogalmaz: "Az osztályban az önkormányzat legfelsőbb formája az osztály-gyűlés. Az operatív önkormányzati feladatokat az osztály-diákbizottság látja el." Ez a rendtartás akkor készült, amikor nem osztályonként alakultak a KISZ alapszervezetek. A vertikális szerveződés esetén valóban az osztálygyűlés és az ODB tarthatja össze az osztályközösséget, mint formális közösséget is. Azóta azonban másfajta szerveződés, a horizontális is elszaporodott, amely megkérdőjelezi az ODB-nak létszükségletét.

Megyénkben minden iskolában - ahol vertikális szerveződéssel működik a KISZ szervezet - osztályonként ODB is működik. Ez megfelel a rendtartás elvárásainak. A horizontális szerveződésű iskolák többségében, 12 iskolában / a 17 közül/ is működik ODB, mely a rendtartás alapján valóban elvárás is. Azonban pozitívan lehet értékelni annak az öt iskolának a döntését, akik az osztálygyűlés, illetve az ODB összes jogkörével az osztályonként szerveződő KISZ alapszervezetet és annak vezetőségét hatalmazták fel. Ez párhuzamos a KISZ egészének a hivatásával is, miszerint a KISZ az egész magyar ifjúságot képviseli, függetlenül attól, hogy valaki KISZ-tag, és van aki KISZ-en kívüli fiatal.

2
Mivel a két szerveződési elv együttes érvényességével hosszabb ideig számolhatunk, ezért aktuális a rendtartás módosítása, miszerint ha osztályonként szerveződik a KISZ alapszervezet, akkor az, és annak vezetősége jogosult a jelenlegi rendtartásban megfogalmazott osztály-gyűlés és ODB jogainak gyakorlására is. Ennek a rugalmasságnak lehet a következménye az egységes, hatékony önkormányzat, mely egyaránt foglalkozik politikával, közéletiséggel, tanulmányi munkával. Természetesen vertikális szerveződés esetén továbbra is szükséges olyan szervezeti keret, amely az osztályközösségre épít.

A horizontális szerveződés mellett olyan különleges az ODB szerepe, hogy megvizsgáltam létét iskolatípusonként is.

V. szempont: Az iskolatípus és a horizontális szerveződés melletti ODB meglétének összefüggései az IG/3, 5 és 6. kérdések alapján:

7. táblázat: A horizontális szerveződésű alapszervezetek melletti ODB-k iskolatípusonkénti megoszlása

Iskolatípus	Horizontális szerveződés és ODB van	
	db	%
Gimnázium	4	80
Gimnázium és szakközépiskola	1	50
Szakközépisk.	7	70
Összesen:	12	70

A százalékszámítás alapjául az adott iskolatípushoz tartozó horizontális szerveződésű iskolák számát választottam. Eredményül azt kaptam, hogy a horizontális szerveződés mellett az iskolák 70 %-a működtet külön ODB-ot, 30 %-uk pedig ezt rugalmasan a KISZ alapszervezetekre és vezetőségeikre bízta. Meg kell jegyezni, hogy a százalékszámítás nagyit, mert a százalékalap kicsi, ezért a darabszámot is figyelembe kell venni.

Úgy látszik, hogy ezen adatok és az iskolatípusok között nincsen összefüggés, ami azt bizonyítja, hogy a rendtartás módosítására tett javaslatom/ld: az előző szempont alapján/ mind a gimnáziumban, mind a szakközépiskolákban megoldható feladat. A konkrét adatok alapján azt lehet megállapítani, hogy a százalékarány magas a gimnáziumok, magas a szakközépiskolák esetében, de lényegesen alacsonyabb az együtt működő gimnázium és szakközépiskolák esetében.

VI. szempont: A tanárok közösségfejlesztő munkájának szinterei a szerveződési formák szerint csoportosítva az IG/7 és IG/5 kérdések alapján

17 kérdés!
villanás!
Pontos szám nem
előrejelzés!

8. táblázat: A közösségfejlesztő munka főbb szinterei

Szerve- ződési formák	Szinterek						
	a.	b.	c.	d.	e.	f.	g.
Horizon- tális	16	9	8	1	15	1	3
Vertiká- lis	11	6	6	1	11	-	1
Egyéb	1	-	1	1	1	-	-
Összesen:	28	15	15	3	27	1	4

A szinterek jelölései:

a: = osztályfőnöki munka

b: = szaktanári munka

c: = rendezvény felelősi rendszer

d: = ODB patronálása

e: = KISZ alapszervezet patronálása

f: = KISZ csoport patronálása

g: = egyéb

A kérdésre két fő semmit sem válaszolt. Ezt azért kell figyelembe venni, mert ezek szerint az osztályfőnöki munkát az összes válaszadó megjelölte és a KISZ alapszervezeti patronáló tanárt pedig mindössze egy válaszadó nem említette.

Gyakori válasz volt a szaktanári munka és a rendezvény felelősi rendszer. Ezek egyike sem függ a szerveződési modelltől. Ezek az adatok azt bizonyítják, hogy a nevelés egységét és a közösségfejlesztés tudatos, tervszerű, a pedagógusok által irányított módját mindkét szerveződési forma lehetővé teszi. Ez számunkra nagyon fontos megállapítás, mert az alapvető hipotézis részbizonyításaként fogható fel. Ugyanakkor az interjúk során a pedagógusok véleménye ettől differenciáltabb képet mutatott. Gondolataik finoman kimutatták nehézségeiket. Pl. ha kevésbé fejlett a vertikális alapszervezet, vagy túl sok osztályból szerveződik, akkor "haszontalanul" /egy osztályfőnök kifejezése/ nehéz az osztályfőnök munkája. Azt is mondták, hogy a horizontális szerveződés mellett is kezdenek alkalmazni olyan munkaformákat, amelyeket a vertikális modell hozott létre: KISZ patronáló tanári rendszer /nem feltétlenül csak az osztályfőnökre épít, hanem kollégiumi nevelőtanárookra, szaktanárookra is/, rendezvény felelősi rendszer stb. Ezek a megállapítások azt jelentik, hogy mind a két alapvető szerveződési elv működhet jól és mindkettőnek lehetnek korlátai is.

er or
teljesítés!

VII. szempont: A KISZ szervezetek működési feltételeinek megítélése a szerveződési formák szerint csoportosítva az IG/3 és IG/8 alapján

*Aból a
később
szintén írok le
szintén*

19. táblázat: A KISZ szervezetek működési feltételeinek igazgatói megítélése

F e l t é t e l	Átlagon felüli			Átlagos			Rossz		
	V	H	E	V	H	E	V	H	E
A tanárok pedagógiai kulturáltsága	1	6	-	10	10	1	-	-	-
A tanárok mozgalmi jártassága	3	3	-	8	13	1	-	-	-
A tanárok vezetési képességei	-	1	-	11	15	1	-	-	-
A tanárok értelmi fejlettsége	-	1	-	11	15	1	-	-	-
A tanulók közösségi fejlettsége	1	5	-	10	11	1	-	-	-
A tanulók világnézeti fejlettsége	1	-	-	10	16	1	-	-	-
A tanulók fegyelme	4	6	-	7	10	1	-	-	-
A tanulók otthoni környezete	-	-	-	10	16	1	1	-	-
A tanulók érdeklődési körének szélessége	2	1	-	8	14	1	1	1	-
A tanulók érdeklődési körének határozottsága	1	6	-	8	9	1	2	1	-
A tanulók önállósága	1	3	-	8	12	1	2	1	-
Az iskola felszereltsége	-	3	-	10	9	1	1	4	-
Az iskola teremellátottsága	1	5	-	7	6	1	3	5	-

A szerveződési formákat kezdőbetűkkel jelöltem.

A kérdésekre homogén válaszokat kaptam: zöme az átlagosat jelezte. Igaz, hogy a viszonyítási alap sem objektív, mert az optimális feltételrendszer megállapítása nagymértékben lehet szubjektív. Kivétel ez alól az iskola felszereltsége és teremellátottsága, ahol a válaszok is realisabban megoszlottak.

A témán kívül is elgondolkodtató, hogy átlagon felülnek legtöbbször a tanulók fegyelmét jelezték. Félő, hogy a fegyelmet mindenekfölött fontosnak tartják, netán még önmagában is!

a táblázat
vona

A táblázat alapján nem mutatható ki összefüggés a személyi feltételek és a szerveződési forma között. A tanárok pedagógiai, mozgalmi, vezetési képességeinek átlagon felüli volta arányaiban inkább a horizontális szerveződéssel jár együtt. Egy az összefüggés olyan laza, hogy önmagában nem bizonyít semmit. A fenti táblázat a technikai feltételek és a szerveződési forma között sem mutat összefüggést.

VIII. szempont: A vertikális és a horizontális szerveződés előnyei, hátrányai

Az elemzés következő részében sorrendbe szedem a vertikális illetve a horizontális szerveződés előnyeit és hátrányait a kérdőíves felmérés IG/9, 10, 12, IF/18 és 9 kérdése, valamint az osztályfőnökökkel és a KISZ aktívakkal folytatott interjúk alapján.

A vertikális szerveződés előnyei:

- er jó
- 1./ Együtt vannak a tapasztaltabbak a kezdőkkel.
 - 2./ Több pedagógiai hatás éri a tanulókat. Nyitottabb, életszerűbb forma.
 - 3./ Biztosítja a folyamatos alapszervezeti életet, a hagyományok ápolását.
 - 4./ Előtérbe került a pártirányítás.
 - 5./ Az öntevékenységnek nagyobb lehetőséget biztosít.
 - 6./ Jobban elkülöníthetők az állami és mozgalmi feladatok.

A sorrend a felmérés alapján készült, tehát gyakorlati sorrend. A tartalmi megfontolások alapján néhány megjegyzést fűzhetünk hozzá. A felsorolt előnyök mindegyike megegyezik a dolgozat gondolatmenetével. Pozitívnak tekinthető, hogy a vertikális szerveződés megjelenésekor az 1970-es évek elején - elkövetett hibák nem úgy tükröződnek a mai véleményekben.

1974 körül a vertikális szerveződés egyik tartalmi célja volt, a tanulástól való elszakadás, egyik előnyeként ez fogalmazódott meg. Később fogjuk látni, hogy ez a gondolat nyomtalanul nem tűnt el, de legalább előnyként nem fogalmazódik meg.

Nagyon fontos a közösségi neveléssel kapcsolatos 1-3. és az 5. megállapítás. A folyamatosság, a heterogenitás és a nyitottság fontos jellemzője lehet bármely jól működő

közösségnek. Ezeket az előnyöket célszerű megtartani más szerveződési formáknál is, hiszen a tartalmi célkitűzéseinket jól szolgálhatja.

A 4. és 6. megállapítás a szervezeti kapcsolatokat is magában rejti. Egyértelműen megállapítható, hogy a KISZ szervezeti irányítását nem az iskolától várják el. Ugyanakkor a hátrányoknál majd láthatjuk, hogy ez a szervezeti elszakadás esetenként nem jár együtt a tartalmi kapcsolódással, amely gátolja a tartalmi célkitűzések elérését.

Egyéb vélemények is elhangzottak a vertikális szerveződés előnyeiként. Ilyenek: A KISZ partnere az iskolavezetésnek, pártszervezetnek, tantestületnek; Elősegíti az iskolaközösség kialakítását; A mozgalmi élet könnyebben átfogható!/. Az előnyök között olyan indoklás is található, amely hátrányként is megfogalmazódik majd: "A mozgalmi élet könnyebben átfogható; A munkaszervezés egyszerűbb. Bár ebben a két mondatban nem tartalmi különbség van, alapvetően azonban ugyanarról a feladatról, körülményről alkottak ellentétes véleményt.

A vertikális szerveződés hátrányai:

- er p
- 1./ Munkaszervezés nehezebb.
 - 2./ A KISZ nem foglalkozik az osztályélettel, az osztály nem látja a KISZ-élet egészét.

- 3./ Veszélyezteteti a közösségi életet.
- 4./ Nem elég ehhez a tanulók önállósága.
- 5./ Bejáró KISZ tagok feladattal történő ellátása problémás.
- 6./ Egy osztály több alapszervezetbe tartozik.

A hátrányos elemzése talán még több érdekességet rejt magában, mint az előnyök tanulmányozása. A legtöbbször említett hátrányt, a munkaszervezés nehezebb voltát valóban figyelembe kell venni, mely a fakultáció és egyéb differenciált munkaformák bevezetésével még szorítóbbá vált. E mellé járul az iskolák véleménye a túlfeszített tantervről.

Elvileg is elfogadhatjuk, hogy két egyformán alkalmas szervezeti forma közül az egyszerűbb a jobb. Viszont felvetődik a kérdés, hogy a fenti nehezebb munkaszervezés hoz-e jelentős eredményeket, mert csak akkor érdemes rá vállalkozni. /V.ö: A vertikális szerveződés előnyei/

Már a hátrányt megfogalmazók is leírták az orvoslás módját. Az iskolák belső rendjének kialakításakor a délutánokat heti ütemezésben bontották a tanórán kívüli tevékenységek céljára. Így: sport-, szakköri-, mozgalmi délutánok gyökeresedtek meg az iskolai gyakorlatban. Ez a mozgalmi nap, a KISZ nap megoldja az összes olyan jellegű szervezési problémát, amely a vertikális rendszerből, önmagából adódik.

A vertikális szerveződés "veszélyezteti a közösségi életet" - hangzik az egyik válasz. Ezzel így semmiképpen nem lehet egyetérteni. Az reális lehet, hogy nagyobb próba elé állítja az osztályközösséget, de még azt sem veszélyezteti, ha osztályonként alkotnak KISZ csoportot. És nézzük meg a másik, a haszon oldalát is. Ebben az esetben azért választják a vertikális szerveződést, mert az osztályon túl, más vonzerők is működnek és ezek lesznek az alapszervezet "erővonalai". Mi mások ezek, ha nem a közösségképződés jelenségcsirái. Az is természetes, hisz mindenütt így van, hogy egy ember - akár fiatal, akár idősebb - több közösségnek a tagja. Vagyis a hátrányból előny származhat: az osztályközösség gyengítése nélkül más, hasonlóan erősödő közösségek alakulhatnak, melyek egymást erősítve, együtt modellelhatják a társadalmi gyakorlatunkat. /Vö.: Ágoston György az elsődleges közösségről, 25., hivatkozás/

A vidéki KISZ tagok feladattal történő ellátása problémás - olvashatjuk a következő hátrányt. Ez azért is érdemel nagy figyelmet, mert megyénkben magas azoknak a tanulóknak a száma, akik naponta vonattal, távolsági autóbusszal járnak középiskolába. Valós gondot jelentenek minden iskolának és KISZ szervezetnek is. Számukra persze az a lehetőség is adott, hogy lakóhelyükön legyenek KISZ tagok, de ezzel kevesen élnek és a középiskolák

sem szorgalmazták ezt a megoldást. Mindezen túl úgy érzem, hogy a valós problémát a vertikális rendszer nem nagyítja fel, bár nem is foglalkozik vele kellőképpen. A hátrány megfogalmazása felveti azt a gondolatot is, hogy nem a szervezethez kell a tevékenységet megtalálni, hanem fordítva. Tehát nem a vidéki KISZ tagok számára kellene külön feladatot "kitalálni", hanem az ő tevékenységük számára létrehozni a legmegfelelőbb szervezeti kereteket.

A hátrányok között nagy figyelmet érdemel a 2. megállapítás. Ha a KISZ tényleg nem foglalkozik az osztályélettel és az osztály tényleg nem látja a KISZ élet egészét, akkor ez hiba. Itt bukkan fel az a gondolat, hogy szakadjon-e el a KISZ az osztály életétől vagy sem. Erre azt a választ adhatjuk, amit a modellképzés során is alapként kezelünk: A KISZ alapszervezet szervezetiileg elkülönülhet az osztálytól, de tartalmilag ezt nem teheti meg. Viszont a tartalmi kapcsolódás szükségképpen vezet alsóbb vagy felsőbb szinten a szervezeti kapcsolódáshoz: Tehát teljes szervezeti elszakadás az osztályélettől nem lehetséges, de különválás igen.

A fent felsorolt hátrányok kiküszöbölése a vizsgálati adatok és az interjúk alapján a következőképpen történhet:

- Az érdeklődési köröket jobban különítsük el. Valós szükséglet, hogy a vertikális rendszer ne legyen öncél

és ebben a tartalmas, hasonló érdeklődési körök nagy szerepet játszhatnak.

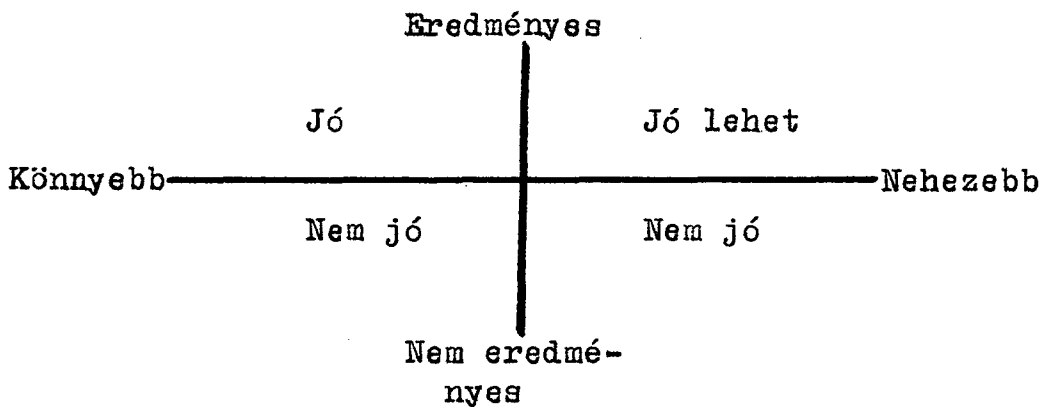
- Javítani szükséges a patronáló tanárok és az osztályfőnökök kapcsolatát. A nevelőhatások egysége miatt az feltétlenül fontos.
- Az osztályfőnöki munka hatékonyságát is javítani kell. Ez a javaslat úgy folytatható, hogy nem az osztályhoz és az osztályfőnökhöz kötődő időt kell növelni, hanem annak hatékonysága emelkedjék.

A horizontális szerveződés előnyei:

- 1./ Könnyebben szervezhető.
- 2./ Egységesebb a nevelői munka.
- 3./ Az osztályfőnökök, mint alapszervezeti patronáló tanár érvényre tudja juttatni a nevelési-oktatási terv célkitűzéseit.
- 4./ A tanulók számára evidensebb, hogy a mozgalom és az iskola nevelési szándékai azonosak.
- 5./ A KISZ tevékenység ellenőrzésének jobb a lehetőség.
- 6./ Azonos életkori sajátosság.
- 7./ Így szebb a KISZ, de nem hasznosabb.

Már a második táblázat, rangsor élén szerepel a formai érv: könnyebb vagy nehezebb a szervezőmunka. Ez nem lebecsülendő, de másodlagos szempont. Elsődleges szempont csakis az eredményesség lehet. A kettőt pedig ha együtt kezeljük, akkor nagyon fontos megállapításokat tehetünk.

Ábrázoljuk /ld. 1. ábra/ egy tengely mentén az adott tevékenység eredményességének fokát: eredményes - nem eredményes. Egy másik tengely szemléltesse a tevékenység megszervezésének nehézségi fokát: könnyebb - nehezebb. A tengelyek által elhatárolt tevékenységcsoportok értéket az alábbi ábra szemlélteti.

1. ábra. A tevékenység minősítése az eredményesség és a nehézségi fok függvényében.

Az ábra elemzése során kitűnik, hogy az elsődleges szempontot, az eredményességet tekintve két megoldás fogadható el. Jó a tevékenység, ha eredményes és könnyen szervezhető. De jó lehet a tevékenység akkor is, ha nehezen szervezhető, de ezzel arányosan megnő az eredményessége is.

Mindez azt is jelenti, hogy valaminek a szervezése hiába könnyű, ha az nem eredményes. Ugyanakkor azt is el kell fogadni, hogy két egyformán eredményes tartalom közül az előnyösebb, amelyik könnyebben szervezhető.

1. ábra

A harmadikként felsorakoztatott előny nem lehet cél.

Ami nem egyforma, ami nem egy embertől származik, az is lehet egységes, sokszor még eredményesebb is.

A tovább sorolt indokok közül kiemelem az egyik leg-tömörebbet: „Igy szebb a KISZ, de nem hasznosabb.” Ez a gondolat sokat rejt magában. Mind a tartalom, mind a forma oldaláról megvilágítja a témánkat. Elveti azt a nézetet, és ezért egyetérttek vele -, hogy a horizontális szerveződés az egyszerűsége miatt jobb is lenne. Ugyanakkor talán azt is magában foglalja, hogy ez a forma is jó lehet, szolgálhatja az eredményességet.

Emeljük ki a 2, 4. és 5. megfogalmazást, mert pozitív és negatív értékeket vegyesen találhatunk bennük.

A nevelői munka egysége fontos követelmény. Támogatnunk kell a megfelelő szervezet létrehozásával is. Viszont az egység nem jelentheti csak az egyformaságot. Különböző hatások is szerveződhetnek egységessé, ha ezekhez adottak a feltételek. /Vö: modellképzés fejezete/ A 4. és 5. megállapítással nem érthetünk egyet, mert felületes, formai érvek, a tartalmat elfedik.

A horizontális szerveződés hátrányai

- 1./ Az alapszervezetek zártabbak lettek.
- 2./ A mozgalom önállósága csökken.
- 3./ Nincs minden osztályban aktív mag.
- 4./ Nagyobb a patronáló tanár lekötöttsége.
- 5./ Csökken a tanulói aktivitás.
- 6./ Az alapszervezet élete csak négy éves.

Komoly hátrány az alapszervezetek zártsága, azt ki kell küszöbölni. Természetes módja a vertikális szerveződés, de más utja is lehetséges: pl. testvéralapszervezet, szabadidős tevékenységek, iskolaszintű tevékenységek, események.

A mozgalom önállósága ha csökken, az nem a horizontális szerveződésből, önmagából adódik, hanem a programból, illetve az azt megvalósító emberektől függ. Egy jó osztályfőnök, egy jó patronáló tanár több önállóságot tud biztosítani egy alapszervezet számára, mintha az utóbbiak magukra maradnának. Ez az "elhagyás" egyébként a vertikális modellnek sem lehet sajátja.

A 3-4. megállapítás valószínű, hogy nem a modell hátrányai, nem a modell átgondolása eredményezte azok megállapítását.

Ha csökken a tanulói aktivitás, akkor ez ténylegesen hátrány. Több olyan vélemény hangzott el, amely a közéleti

aktivitás csökkenését jelezte. Úgy tűnik, hogy tanár és tanuló egyformán ítéli meg ezt a kérdést. A 6. megállapítás a hagyományok közösségfejlesztő erejét alapul véve valódi hátrány és ezt csak a vertikális forma tudja kiküszöbölni.

Általános tapasztalat, hogy a szerveződési forma eldöntésénél nagyfokú volt az elmúlt időszakban a véletlen, az átgondolatlanság szerepe. Ez azt is jelenti, hogy a tartalom alapvető fontosságát, a formát meghatározó szerepét, annak feltételeit és várható következményeit tudatosabban kellene vizsgálni. Főleg most, amikor a döntés joga minden iskolát külön-külön is megillet.

Részösszefoglalás

Elmondható a VIII. szempontunk alapján, hogy mindkét alapvető szerveződési formának vannak előnyei, de lehetnek hátrányai is. Ezt alátámasztják a tanulói és a tanári vélemények is. A modellképzés során tehát nem az egyik vagy másik forma mellett kell letennünk a voksot, hanem a pozitív elemekből kell felépíteni új szerveződési formákat.

IX. szempont: A KISZ alapszervezetek összetartó ereje az

IG/15 és I/10 alapján

A kérdésekre kapott válaszokat az előbbiak szerint sorba szedtem.

Vertikális szerveződés mellett:

- 1./ akcióprogram
- 2./ érdeklődési körök
- 3./ a "mi tudat"
- 4./ hagyományok
- 5./ érzelmi kötődések
- 6./ közös rendezvények
- 7./ jó vezetők
- 8./ változatosság

Horizontális szerveződés mellett:

- 1./ közösségi érzés
- 2./ közös érdeklődés
- 3./ azonos szakma /szakközépiskola esetében/
- 4./ osztályfőnök
- 5./ az IKB szervező munkája
- 6./ osztályforma

Mivel a kollektivitásból, mint tartalomból indultunk ki, ezért - legfontosabb számunkra a közösség fejlesztése. Vertikális szerveződés esetén a legfontosabb összetartó erőnek az akcióprogram bizonyul. Ez azt jelenti, hogy mintegy mozgalmi nevelési tervként foghatjuk fel ezt a legfontosabb alapszervezeti KISZ dokumentumot. Hasonlóan egyetérthetünk az összes többi, itt felsorolt gondolatokkal. Ezek fontos építőelemek lesznek a modellek felvázolásánál.

A horizontális szerveződés melletti összetartó erők felsorolásánál már ellentmondásokat fedezhetünk fel. Ez 1. és 3. gondolattal egyetérthetünk, hiszen azok a közösségfejlődésnek valódi elemei lehetnek. Az összes többivel kapcsolatban ellenvélemény is megfogalmazható. A spontán alapon szerveződő osztálytanulóiról nem lehet feltételezni az azonos érdeklődést. Persze az életkori sajátosságok körülhatárolnak egy közös területet, de ezen belül oly nagymértékű eltérések mutatkozik az egyének között, amelyek nem hagyhatók figyelmen kívül.

Ha egy embercsoport legfontosabb összetartó ereje az osztályfőnök, az iskolai KISZ bizottság vagy az osztályforma, akkor az nem lehet fejlett közösség. Tehát nem fogadhatjuk el a modellképzés során egyedüli meghatározó elemnek.

X. szempont: A középiskolai KISZ szervezetek szerveződése a IF/5 alapján

10. táblázat. A középiskolai KISZ szervezetek szerveződési formái 1970-1985-ig

Tanév	Horizontális	Vertikális	Egyéb	Össze- szen
1970-71	28	1	-	29
1971-72	24	5	-	29
1972-73	15	14	-	29
1973-74	13	16	-	29
1974-75	-	29	-	29
1975-76	1	28	-	29
1976-77	1	28	-	29
1977-78	1	28	-	29
1978-79	1	28	-	29
1979-80	1	28	-	29
1980-81	6	22	1	29
1981-82	15	14	1	30
1982-83	17	12	1	30
1983-84	15	12	3	30
1984-85	14	11	4	29

A táblázatból először a nagymértékű változások időpont-
jait keressük ki.

Az első vertikális jellegű szervezetek 1970-ben kezdenek
el működni. 1972-ben még kísérleti jelleggel, de már a
középiskolák 48 %-a működik vertikális KISZ szervezettel.
Itt vehetjük észre a vertikális szerveződés rendkívül
gyors ütemi bevezetését.

Az 1974-75-ös tanév az egyedüli, amikor megyénk minden középiskolája vertikális KISZ szervezettel működik. Ezt követően előírták hosszabb időre ezt a szerveződési formát, de az egyes iskolák sajátos körülményei azt változtatásra kényszerítették.

1981-ben tértek vissza nagyobb számban középiskoláink a horizontális szerveződésre és azóta ez a mennyiség alig változik. 1982-től kezdve határozatilag is lehetséges mindkét szerveződési forma, így a kérdőíves felmérés időszakában 17 horizontális, 12 vertikális és 1 egyéb jellegű KISZ szervezet működik a középiskoláinkban. Ezek alapján az állapítható meg, hogy a vertikális szerveződési modellnek megvoltak a történeti előzményei, kipróbálásai. A nagyobb baj inkább az lehetett, hogy kísérletek, szándékos megfigyelések, értékelések, néhan tudományos igényű munkák nem elég mélyen foglalkoztak ezzel a jelentős és nagy horderejű, nagy tömeget érintő döntés előkészítésével.

A táblázat azt is igazolja, hogy egyik szerveződési forma sincs megszűnőben, egyik sem szorítja ki a másik formát a gyakorlat alapján. Sőt egyre differenciáltabb, egyéb jellegű szerveződési formák születnek meg.

XI. szempont: A KISZ szervezetek önállósága a I/9.

alapján

11. táblázat. A KISZ szervezetek önállóságának megítélése

	Hori- zon- tális	Verti- kális	Egyéb
Az önállóság túl sok, több segítséget igényelnek	-	-	-
Pontosan elég, de nem mindig tudnak élni vele	11	3	1
Pontosan elég és élnek is az önállósággal	5	9	-
Túl kevés, sok a kötöttség	1	-	-

A válaszok alapján egy kivétellel elegendő az önállóság.

Ez persze jelentheti azt is, hogy mincs megfelelő viszonyítási alap vagy konformisták voltak a válaszadók.

Többet sejthetünk meg, ha a válaszok belső szerkezetét vizsgáljuk meg. A kérdés az, hogy véleményük szerint tudnak-e vagy nem az önállóságukkal élni?

Érdekes, hogy a horizontális szerveződés mellett kevésbé, a vertikális szerveződés mellett inkább elégedettek az önállóságuk kihasználásával.

Egyszerűen szólva ez azt jelenti, hogy a vertikális szervezet nagyobb sikerélményt jelent a diákok számára. Egy ifjúsági szervezetben pedig nagyon fontos az életkori sajátosságoknak megfelelő sikerélmény. A fenti válaszok szerint ezt a vertikális szerveződési modell jobban biztosítja, mint a horizontális.

Ez válaszadó sem volt, aki több segítséget igényelne: sem a horizontális, sem a vertikális szerveződés esetén. Ez fontos módszertani tanulság, mert ezek szerint a segítség hatékonyságára kell a pedagógusoknak figyelni, nem egyszerűen a mennyiségére.

Összefoglalás:

A felmérés és az interjúk elemzése során az alapvető hipotézis igazolásáig juthattunk el. Ezek szerint az ifjúsági mozgalom iskolán belüli szerveződési formája lehet horizontális és vertikális is, mindkét forma alapvetően alkalmas a nevelési tartalmak megvalósításához. Ugyanakkor feltártuk azokat az elemeket, melyekből új egészet lehet összerakni, ezt végezzük el a modellálás során.

VI.

AZ OPTIMÁLIS VÁLTOZATOK MODELLÁLÁSA

Az előző fejezetek megállapításai alapján néhány optimális modellt lehet felvázolni és néhány modellt bizonyos körülmények között - alkalmatlannak minősíteni.

Mindezekhez négy fokozatban juthatunk el. Először: a modell legfontosabb általános jellemzőit soroljuk fel. Másodsor: a működés alapvető feltételeit válogassuk ki.

Harmadszor: az elméletileg, logikailag lehetséges összes formát gyűjtsük össze.

Negyedszer: az összegyűjtött formákból válasszuk ki az adott feltételeknek megfelelő és nem megfelelő szervezeti kereteket.

A felvázolt modellek olyan jelenség struktúráját igyekeznek megrajzolni, melyek maguk is nehezen modellezhetők. Ezért értelmezésükben a statikus és a dinamikus elemeket egységben kell kezelni, vagyis a törvényszerűségek csak viszonylag alkotnak zárt csoportot.

Igyekszem szem előtt tartani, hogy a struktúra lépésről-lépésre finomodjék, ezzel folyamatosan megtartva az áttekinthetőség alapvető követelményét. Megközelítő eljárásokkal igyekeztem a lényegtelen jegyeket elhanyagolni és a lényegeseket a modellbe sűríteni.

A modellről alkotott értelmezés alapján - éppen annak dinamikus jellemzőjénél fogva - nem zárható ki teljeséggel, hogy az alább fel nem sorolt, de más által elméletileg felállítható modell is működőképes legyen. Azt azonban - a 2. pont érvelése alapján állíthatjuk - hogy az F, g és h pontban körülírt modellek nem jók, valamint az a, b, c, d és e pontokban leírt modellek elméletileg megalapozottak és a 3. pontban leírtak alapján a gyakorlatban is működőképesek.

A dolgozat elején, az I. fejezetben megtalálható a tartalom és a forma általános kapcsolatának jellemzése és a mozgalmi nevelés során a középiskolások körében megvalósítandó három legfontosabb tartalom: a tanulás segítése, a közéleti tevékenység és az informális együttlét. A modellképzés során is ezt használhatjuk fel.

1./ A modellek optimális működésének alapvető feltételei:

A dolgozat elméleti és történeti bevezetése, majd a vizsgálatok alapján összegyűjthetők azok a megállapítások, melyek minden modell számára követendők.

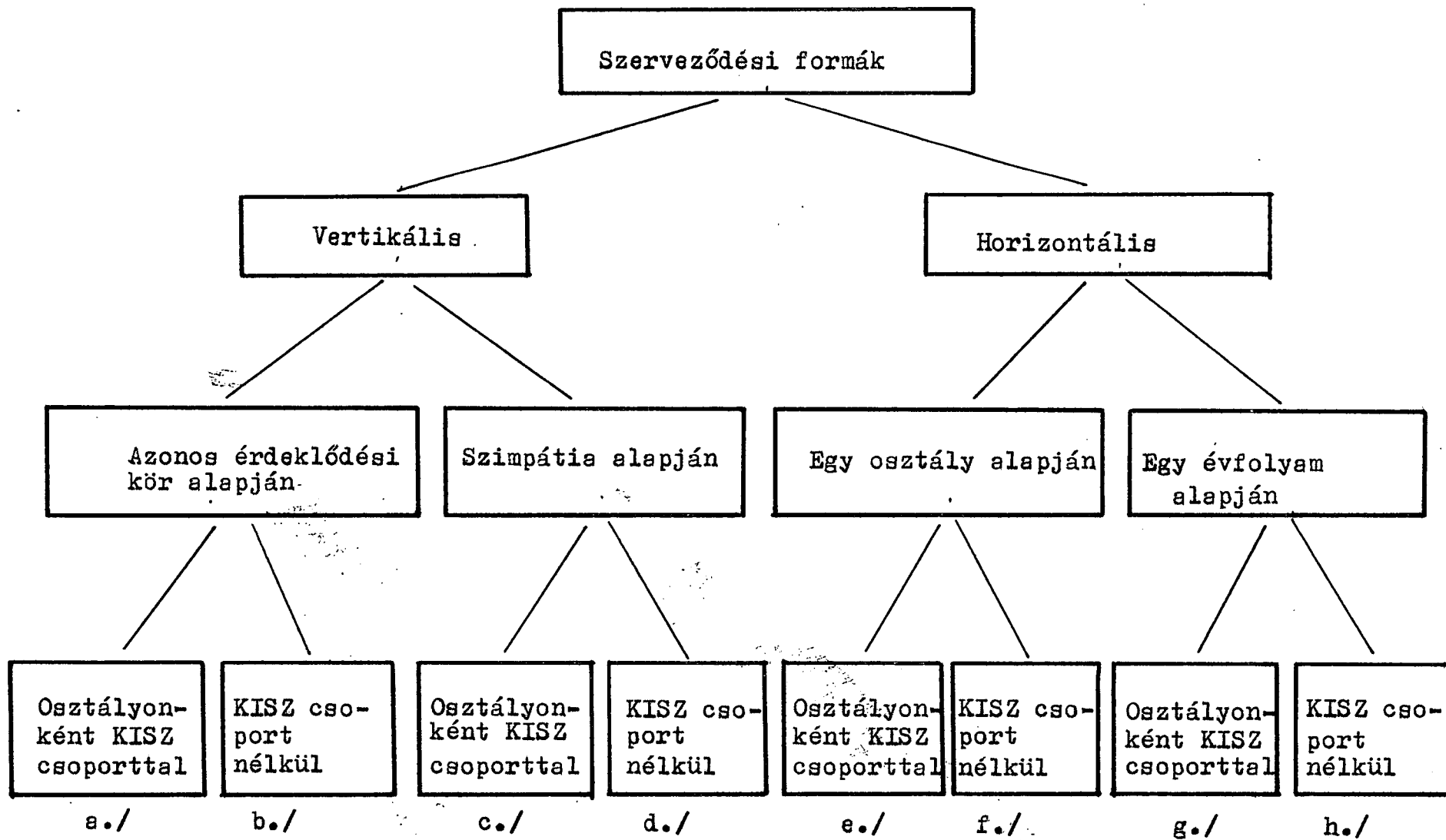
Ezek:

- Adjanak lehetőséget a szocialista nevelési tartalmak és a KISZ célkitűzéseinek a megvalósítására, továbbfejlesztésére.

- Legyen szervezeti és személyi kapcsolat az iskola és a KISZ szervezeti formája között. Ez nem jelent feltétlen azonosságot!
- Minden alapszervezet nyitott legyen a társadalmi hatásokra, az iskolaszintű kapcsolatokra.
- A tanulók önállóságérzetének és tudatának jobban megfelel a vertikális modell, ezért más modell bevezetésekor ezt számításba kell venni.
- Legyen optimális a munkaszervezés. Ez azonban nemcsak az időtől és az osztályfőnöki teendőktől függjön, hanem elsősorban a tevékenységek eredményességétől.
- Mivel többfajta modellt képzelhetünk el, ezért szükséges a rendtartás-módosítás, miszerint az osztálygyűlés és az ODB funkcióját - a szerveződés formájától függően - átvállalhatja a KISZ alapszervezet és ennek vezetősége.

2./ Konkrét modellek leírása:

Induljunk ki az eddigi megállapításokból, miszerint alapkérdés az osztály és alapszervezet viszonya, a KISZ csoport létezése, az érdeklődési kör figyelembevétele. Ezen alapkérdések összes logikailag lehetséges változatait az alábbi vázlat segítségével foglalhatjuk össze.

2. sz. ábra: A logikailag lehetséges szerveződési modellek

Az összes variánsból ki kell választani azokat, amelyek az előbb megfogalmazott alapvető feltételeket kielégítik. Ezek alapján a 2. sz. ábrán látható szerveződési formákat a következőképpen lehet jellemezni.

a./ Alapvetően vertikális modell, melyben az életkori különbségek mellett az érdeklődési körök azonossága az összetartó ereje az alapszervezeteknek. Ezt a modellt egészszé az osztályonként alkotott KISZ csoportok teszik. Ha az egyéb feltételek is adottak, akkor elsősorban ajánlom a középiskolai KISZ szervezeteknek.

Az alapszervezetbe áramlást pedagógiai eszközökkel szükséges irányítani, hogy osztályonként alkothassanak KISZ csoportokat. Ez a pedagógiai irányítás a modell érzékeny pontja. Mondhatnánk, hogy ez a szabadság korlátozása? Véleményem szerint minden valódi választás korlátozott abban az értelemben, hogy a tárgyi, személyi feltételek már határt szabnak. A mi esetünkben - zömében elsős középiskolásokról van szó - a pedagógiai irányítás kiegészítheti a szimpátia alapján történő választást, mely nem elhanyagolható tényező, de úgy érzem, hogy nem is lehet döntő szempont, mivel a tanulóknak ebben a korban a szimpátia gyakran a lényegtelen jegyek

alapján alakulnak ki. Erről a fontos kérdésről a VI. fejezet 4. pontjában még részletesebben kívánok szólni.

- b./ Ez a modell vegyes életkorú, de azonos érdeklődési körű tanulókat tömöríthetne. Eddig azonos az a./ modellel és lehetne is eredményesen működtetni. Az akadályt az jelenti, hogy a különböző osztályokból kiválasztandó tanulók KISZ alapszervezetének nincs szervezeti kapcsolata az osztálylyal, ezáltal az egyik legfontosabb tevékenységnek, a tanuláshoz a segítségét nem biztosítja. Tehát a nevelési tartalmakat ebben a szervezeti keretben nem tudjuk maradéktalanul megvalósítani, ezért ez a szervezeti keret nem jó.
- c./ Alapvetően vertikális modell, melyben az életkori különbségek mellett a tagok szimpátiája az alapszervezet összetartó ereje. Ezt a modellt is az osztályonként alkotott KISZ csoportok teszik teljessé. A feltételek az a./ modell feltételeivel megegyeznek. Ezen kívül fontos még, hogy a szimpátia valós tevékenységekben nyilvánuljon meg és ne okozzon zárt közösségeket, ne eredményezzen klikkeket. Így feltételezhető, hogy ez a modell közel áll az előbbiekhöz, miszerint a szimpátia kiválthatja az azonos tevékenységet.

d./ A vegyes életkoron belüli homogenitást ebben a modellben a tanulók közötti szimpátia biztosítaná. Eddig azonos a c./ modellel, ahol már kifogásoltam a szimpátia döntő jellegét, de még elfogadhatónak ítélem azt a modellt. Itt még egy probléma jelentkezik: a tartalmi hiányosság. Mint a b./ modellnél is, itt sincs szervezeti kapcsolat a KISZ alapszervezet és az osztály között, vagyis ez a modell sem biztosítja a tanulási tevékenység segítségét, ezért ezt a modellt sem tartom jónak.

e./ Alapvetően horizontális modell, melyben egy osztály alkot egy alapszervezetet és szükség szerint KISZ csoportokat. Ezt a modellt tartalmaz program és megfelelő személyi feltételek mellett megvalósíthatónak tartom.

f./ Alapvetően horizontális modell, melyben egy osztály alkot egy alapszervezetet, KISZ csoportok nélkül. Elfogadható modellnek tartom, bár nagyobb osztálylétszámok esetén természetes a kisebb, kelsődleges közösségek kialakulása, melyek a KISZ csoportok is lehetnének /e./ modell/.

g./ Alapvetően horizontális modell, melyben az egy évfolyamú KISZ tagok tartoznak egy alapszervezethez, és önmagukból osztályonként KISZ csoportot alkotnak.

Természetes hatása adódik ennek a modellnek ott, ahol az évfolyamonkénti KISZ taglétszám meghaladja az 50 főt. Ez általában azt jelenti, hogy ott alkalmazható, ahol évfolyamonként 2-3 osztály van.

Elképzelhető ennek a modellnek egy variánsa, mely szerint - nagyobb létszámú évfolyamok esetében - több alapszervezetet alakítunk, de nem osztályonként. Ettől a modell alapvetően horizontális marad, de szakít az egy osztály - egy alapszervezet sémával /itt tér el az e. modelltől/. Természetesen ebben az esetben is szükséges az osztályonként kialakított KISZ csoport, mely összekötő kapocs lehet az osztályok és a KISZ alapszervezetek között. Az itt leírt variáns viszont elméleti konstrukció, mellyel a gyakorlatban nem találkoztam. Ez persze nem azt jelenti, hogy másutt nem működhet vagy talán az általam nem vizsgált megyékben működik is.

h./ A legritkábban előforduló modell, amely azonos életkorú, de 2-3 osztályba járó tanulókból áll. A KISZ alapszervezet több osztályból tevődik össze, ezért a b./ és d./ pontokban részletezett tartalmi hiányosság miatt /tanulási tevékenység segítségével nem tud foglalkozni/ ezt a modellt sem tartom jónak.

Összességében azt állapíthatjuk meg, hogy a felvázolt modellek közül az a, c, e, f és g modellek valósíthatják meg optimálisan a nevelési, mozgalmi céljainkat, tehát ezek bevezetését látjuk indokoltnak.

3. Tapasztalatok a modellek működéséről

Az 1984/85. tanévben újra felmértem, hogy Szabolcs-Szatmár megyében a középiskolákban milyen szervezeti formában dolgoznak a KISZ szervezetek. Az adatokat a következő táblázat tartalmazza:

12. táblázat: Szerveződési formák az 1984/85-ös tanévben

	V e r t i k á l i s			Hori- zon- tá- lis	Egyéb for- ma, ér- deklődé- si kör alapján	Össze- sen
	Érdek- lődé- si kör alap- ján	Egyé- ni szim- pátia alap- ján	Egyéb alap- ján			
Van KISZ csoport	4	1	0	2	0	7
Nincs KISZ csoport	1	5	0	12	4	22
Össze- sen	5	6	0	14	4	29
	11			14	4	

Az elemzés első szempontja legyen az, hogy az előbbi fejezetben leírt modellek milyen arányban találhatók meg megyénk gyakorlatában.

A fenti táblázat alapján csoportosítom megyénk 29 középiskolájában előforduló mozgalmi szerveződési formákat.

1. Vegyes életkorú alapszervezet azonos érdeklődés alapján és benne osztályonként szervezett KISZ csoportokkal.
2. Vegyes életkorú alapszervezet a tagok egyéni szimpátiája alapján és benne osztályonként szervezett KISZ csoportokkal.
3. Azonos életkorú, egy osztályba járó KISZ tagok alapszervezeti KISZ csoporttal.
4. Vegyes életkorú alapszervezet azonos érdeklődés alapján, KISZ csoportok nélkül.
5. Vegyes életkorú alapszervezet a tagok egyéni szimpátiája alapján, KISZ csoportok nélkül.
6. Azonos életkorú, egy osztályba járó KISZ tagok alapszervezete KISZ csoport nélkül.
7. Zömében azonos életkorú, egy osztályba járó KISZ tagok alapszervezete KISZ csoport nélkül, de néhány speciális érdeklődési kör működik, melyek egyben vegyes életkorú KISZ alapszervezetek is. Részletes leírása e fejezet végén megtalálható.

Megyénkben tehát 7 fajta szerveződési forma működik a középiskolák mozgalmi életében. Az elvi lehetőségét mindegyiknek megvizsgáltam dolgozatom eddigi fejezeteiben és az a megállapítás fogalmazható meg, hogy öt fajta beilleszthető az ott vázolt szerveződési modellekbe, két fajtát viszont módosítani szükséges. Az indokok a fenti csoportosítás sorrendjében a következőkben foglalhatók össze:

Az első fajta szerveződési forma lényegében megegyezik a dolgozatomban VI/2. pontjában felvázolt a./ modellel. Azonos érdeklődésű KISZ tagok vertikális alapszervezete, benne az osztályonként szervezett KISZ csoportokkal. A KISZ-élet megyénk négy középiskolájában működik ilyen formában, ez a középiskolák 14 %-a. A kollektivitás fejlesztését és a tanulás segítését optimálisan szolgálhatja ez a szerveződési forma.

A második típus a dolgozatomban leírt modellek közül a c./ variáns. A vertikális alapszervezet szerveződési vonala a tagok szimpátiája, s köztük az egy osztályba járók KISZ csoportot alkotnak. Ez a forma is képes a meghatározott tartalmunk megvalósítására.

Már az elvi megfontolásokban is megtalálható egy fontos feltétel, miszerint a szimpátia hosszabb távon nem lehet egyedüli összetartó ereje a vertikális alapszervezetnek, de talán egyetlen közösségnek sem. Kiindulópontnak elfogadhatjuk és lehet is optimális az így kialakult szervezeti keret, ha a szimpátia nyomán kialakulnak az együttes tevékenységek, a közös célok és a közösség többi ismérvei.

Az interjú során az egyik tanuló a következőket válaszolta arra a kérdésre, hogy milyen módon kerültél a KISZ alapszervezetedbe: "Szólt az egyik osztálytársam, hogy tud egy klassz alapszervezetet. Néhány haverommal együtt

év elejétől odamentünk." Ebből a gondolatból világosan látszik az alapszervezet megválasztásának motivuma.

Döntő tényező, hogy az odakerülés után mit csinálnak ezek a KISZ tagok. A tanárok úgy nyilatkoztak, hogy ehhez a mozzanathoz nélkülözhetetlen a pedagógus segítsége /indirekt vagy direkt formában/. Fennáll annak a veszélye, hogy ezek a szimpátiák klikkesedéshez vezetnek, amely számunkra nem lehet megfelelő.

Ugyanakkor több olyan tapasztalatot is gyűjtöttünk, amely e szerveződési forma előnyeit taglalja. "Ezek a szimpátiakörök a KISZ csoportok természetes előzményei voltak" /Egy osztályfőnök válasza./. "A különböző vertikális alapszervezetbe, de egy osztályba tartozó KISZ csoportok között egészséges verseny alakult ki matematika órán is." /Egy matematika tanár válasza./

Ez utóbbi válasz jó példa a KISZ élet tanítási órára való pozitív visszahatására is. Itt érhattük tetten a tanulási tevékenység mozgalmi eszközökkel történt segítségét. Nyilvánvaló az is, hogy ebben az esetben is milyen fontos az illető matematika tanár pedagógiai érzéke.

A harmadik fajta szerveződési forma a dolgozatban szereplő e./ modellel írható le. Horizontális szerveződésű osztály KISZ alapszervezetek, bennük KISZ csoportokkal. Megyénkben két középiskola működik ilyen szervezeti formában. Az ilyen jellegű szerveződés a KISZ egyik ha-

gyománys formája. Egy osztály alkot egy alapszervezetet. A KISZ csoportok alakulását - az interjúk tanúsága alapján - két elv szabta meg: az érdeklődési kör azonossága vagy az egyszerű szimpátia. Ez a szerveződési forma nem túl gyakori, megynk középiskoláinak mindössze 7 %-ára jellemző. Ez jelzi, hogy nem terjedt el széleskörűen ez a forma. A másik hagyományos forma /6. típus/ gyakoribb előfordulása tapasztalható, de ez a típus is kielégíti a modellel szemben támasztott alapkövetelményeket.

A negyedik csoport a dolgozat b./ modellje alapján értelmezhető. Erről azt az elvi megállapítást fogalmaztuk meg a b./ modell elemzésekor, hogy ebben a formában csak hiányosan képes a tartalmi célkitűzések megvalósítását szolgálni, tehát alkalmazása nem optimális.

Az azonos érdeklődési kör összetartó ereje kétségtelen. Meghatározó a viszonylag rövid időtartamú együttlétük, amely meghagyja az osztály közösség-szervező erejét. Viszont ez a szerveződési forma lemond az osztállyal kialakítandó szervezeti kapcsolatról, mely a tanulmányi munkát sem segíti. Ez a szervezeti forma lehetetlen helyzetbe hozza az osztályfőnököket is, hiszen rendszeres, szervezett információjuk nem lehet a saját osztályuk mozgalmi munkájáról. Megyénkben mindössze egy ilyen szerveződési

forma tapasztalható. Ha kiegészítjük ezt a szerveződé-
ést az osztályonként alakítandó KISZ csoportokkal,
akkor optimálisan segíthetné a nevelőmunkánkat. Ez pe-
dig már az a./ modellt jelentené.

Az ötödik csoportba tartozó 5 középiskola szerveződési
formája a d./ modellel írható le. Az elvi és a gyakor-
lati fenntartás igen sokoldalú. Az elvi indoklás során
elhangzott, hogy ez a szerveződési forma sem biztosít-
ja az osztállyal, a tanulmányi munkával való szervezeti
kapcsolatot. Ez önmagában is elégséges érv az ilyen
szerveződésű szervezetek átalakításához. Ezt részlete-
sen tárgyaltuk az előző fejezetekben.

A másik probléma a szimpátia-választás. Ugyenazt mond-
hatjuk el, mint a 2. típus elemzésekor. Ha a szimpátia
a kiindulópont és e köré valódi stabil értékek szerve-
ződnek, akkor ez a probléma megoldódhat. Viszont, ha a
szimpátia egyedüli közösségmegtartó erő, akkor ez foko-
zatosan gyengülni fog és a közösség széthullásához ve-
zethet.

Tehát ennek az 5 középiskolának az esetében indokolt az
átszervezés. Számukra javasolhatjuk a c./ modell kiépi-
tését az ott leírt megjegyzések figyelembevételével.

A hatodik csoport szervezeti formája az f./ modell alapján értelmezhető. Horizontális szerveződés, vagyis a hagyományos egy osztály - egy KISZ alapszervezet formája. Optimálisan segítheti a nevelési célkitűzéseink megvalósítását. Ilyen módon él megyénk 12 középiskolájában az ifjusági mozgalom. Mindezek alapján megállapítható, hogy ez a leggyakoribb szerveződési keret. Megyénk középiskoláinak 41 %-ában található meg.

Ugyanakkor azt is el kell mondani, hogy az "elkincstárosiadás" veszélye ennél a modellenél a legvalószínűbb. Az osztályfőnök segítsége itt csaphat át legkönnyebben^d tanuló - mozgalmi önállóság vélt vagy valós csökkentésébe, korlátozásába. Ez nem automatikus velejárója a modellnek, de a lehetősége fennáll. Az egyik osztályfőnök úgy nyilatkozott, hogy "szervezeti egybeesés nem feltétlenül, de szervezeti kapcsolat feltétlenül szükséges az osztály és a KISZ alapszervezet között."

A hetedik csoportba tartoznak a legérdekesebb szervezeti formák. Egyidejűleg él a horizontális és a vertikális szerveződési elv egy természetes kompromisszum keretében.

Arról van szó, hogy alapvetően ez horizontális felépítés. Minden osztály egy KISZ alapszervezetet alkot, ebbe tartozik általában az odajáró KISZ tagok 90 %-a. Az iskolában viszont működik néhány hagyományos érdeklődési kör, amely egyben a KISZ alapszervezet funkcióit is ellátja. Ilyenek: ujságírók, rádiósok, sportos, vöröskeresztes, népitánc, ifjugárdista és kulturális körök. Mivel ezek általában sok osztályból szerveződnek, ezért nem lehet osztályonkénti KISZ csoportot is szervezni. Ez nem nagy baj, hiszen az osztály szempontjából úgy néz ki, hogy mindössze 3-4 KISZ tagja került más-más alapszervezetbe, akiknek a figyelemmel kísérése nem túl bonyolult feladat sem a KISZ alapszervezet vezetősége, sem az osztályfőnök számára.

Ebben a formában szerencsésen ötvöződik a hagyományos szervezeti felépítés egyszerűsége és a valódi érdeklődési körök támogatása.

Összefoglalva Szabolcs-Szatmár megye középiskolai KISZ szervezeteinek szerveződési formáját elmondhatjuk, hogy általában jól segítik a tartalmi célkitűzések megvalósítását. A kialakult gyakorlat 23 középiskolában optimális, 56 középiskolában viszont továbbfejlesztésre szorul.

ÖSSZEGZÉS

A dolgozatban egy elméleti bevezető után a középiskolai KISZ szervezetek tevékenységének tartalma és szervezeti formája közötti összefüggéseket elemeztem történeti és gondolati úton. Vizsgálatot végeztem Szabolcs-Szatmár megye valamennyi középiskolájában. Mindezek alapján az összegzésben két dologra vállalkozom: egyrészt kísérletet teszek a vizsgálati eredmények és a hipotézis összevetésére, másrészt pedig újabb irányokat, tendenciákat próbálok megjelölni a további kutatás, illetve a gyakorlati megvalósítás számára.

A dolgozat megállapította és igazolta, hogy az ifjúsági mozgalom nevelőmunkájában központi feladatként kell kezelnünk a kollektivitásból kiindulva a közéleti tevékenységet és a tanulmányi munka segítségét. Ezt mint nevelési tartalmat, felfogva alapvető hipotézisként kezeltük a horizontális és a vertikális szerveződési forma alkalmasságát. A gondolati elemzés és a megyei vizsgálódás egybehangzóan igazolta a hipotézis igazságát. Ezt támasztja alá az öt modell gondolati felállítása és azoknak a gyakorlatban való életképessége. A dolgozatban az is megtekinthető, hogy a két alapvető szerveződési elv a gyakorlatban differenciáltan valósulhat meg. Az öt felvázolt modell a következő volt:

- 1./ Alapvetően vertikális modell, azonos érdeklődés alapján szervezett KISZ alapszervezetekkel és benne osztályonként szervezett KISZ csoportokkal.
- 2./ Alapvetően vertikális modell, a KISZ alapszervezet a tagok szimpátiája alapján szerveződik, majd ez fejlődik tovább együttes tevékenységgé, közös céllá és az egy osztályba járó KISZ tagok KISZ csoportot alkotnak.
- 3./ Alapvetően horizontális modell, minden osztály külön alkot KISZ alapszervezetet és benne KISZ-csoportokkal.
- 4./ Alapvetően horizontális modell, minden osztály külön alkot KISZ alapszervezetet és a KISZ csoportokat nem hozzák létre.
- 5./ Alapvetően horizontális modell, évfolyamonként alakulnak a KISZ alapszervezetek és egy-egy osztály KISZ tagjai alkotnak KISZ csoportot.

A hipotézisben szerepelt az is, hogy valószínű a nagyobb osztályszámú iskolákban kevésbé fogják választani a vertikális formát, annak relative bonyolultabb volta miatt. Ez a hipotézis nem igazolódott be. A vizsgálati adatok ilyen jellegű összefüggéseket nem mutattak. Az viszont igazolódott, hogy az iskolatípustól függ a szerveződési

elv kiválasztása. Az egyszerű felépítésű gimnáziumokban a vertikális, a bonyolultabb felépítésű szakközépiskolákban viszont a horizontális szerveződés a gyakoribb. Tehát a szerveződés fajtáját nem az iskola nagysága, hanem típusa, munkarendje határozza meg alapvetően.

1985 végén új lendületet vett a KISZ tartalmának és szerveződésének vizsgálata. Új politikai döntések érlelődnek és 1986-ra összehívták a KISZ következő kongresszusát, mely várhatóan dönteni fog ezekben a kérdésekben. Mi lehet a viszonya ezekhez a változásokhoz?

Valószínű, hogy a KISZ politikai jellege erősödni fog. Ez alátámasztja a dolgozatnak a politikai, közéleti alapvetéseit. Elvárható, hogy a tanulással való foglalkozás is politikai kérdésként jelenjen meg a középiskolák ifjúsági mozgalmában.

Mivel a dolgozat nem egy efemer szükségletből indult ki, ezért valószínűsíthető, hogy megállapításai a jövőre is adaptálhatók. Az a tartalom, melyből a dolgozat építkezik, az nem csorbulhat, legfeljebb új elemekkel kibővíülhet.

A középiskolások igényeivel úgy tűnik, hogy összhangban állna a KISZ középiskolai taglétszámának csökkentése. Ha ez így lenne, akkor még élesebben vetődne fel a szerveződés kérdése. Ebben az esetben még erősebb szükséglet lenne a dolgozatban feltárt, differenciált modellek átgondolása.

Nyilvánvaló, hogy ezek az 1986-ban várható döntések még nem ismertek számomra, viszont a tendencia talán kitapintható. Ennek az útnak a tudatos bejárását igyekezett segíteni ez a dolgozat is az öt modell felvázolásával és annak gyakorlati vizsgálatával.

Végül köszönetet mondok mindazoknak, akik e dolgozat összeállításában segítettek. Köszönöm a KISZ Szabolcs-Szatmár megyei bizottságának, a megyei tanácsnak és megyénk minden középiskolájának a nyújtott támogatást. Segítségemre volt a Bessenyei György Tanárképző Főiskola Pedagógiai Tanszéke, amikor tanszéki értekezlet keretében véleményezték dolgozatomat. Többszöri konzultáció és útmutatás során irányították, segítették munkámat, kiknek személyesen is szeretnék köszönetet mondani: Dr. Ágoston György professzor, tanszékvezető egyetemi tanár és Dr. B. Papp János ny. tanszékvezető főiskolai tanár.

HIVATKOZÁSOK

1. József Attila összes versei. Akadémiai Kiadó.
1984. Bp. 2. kötet 172. p.
2. Lukács György: A realizmus problémái. Athenaeum.
1984. Bp.
3. Esztétikai kislexikon /Szerk.: Szerdahelyi István
és Zoltai Dénes/ Kossuth. 1979. Bp. 234. p.
4. Uo. 234. p.
5. Lenin Művei. 31. kötet Szikra. 1951. Bp. Az ifju-
sági szövetségek feladatai. 293-294. p.
6. Pedagógia II. /Szerk.: Szántó Károly/ Tankönyv-
kiadó. 1983. Bp. 43. p.
7. Gáspár László: A közösségi tevékenységekre épülő
nevelési folyamat általános vonásai. Tanulmányok
a neveléstudományok köréből. 1967. Akadémiai Ki-
adó. 1968. Bp. 59-102. p.
8. Petrikás Árpád: Az iskolaközösség nevelőmunkájának
fejlesztési vonalairól. Ped. Szle. 1972/1. 8-18. p.
9. A gimnáziumi nevelés és oktatás terve. /Szerk.: Sza-
bolcs Ottó/. Tankönyvkiadó. 1978. Bp. 13. p.
10. Ágoston György: Neveléstudományok. Tankönyvkiadó. 1973.
Bp. 76. p.
11. Gáspár László: A társadalmi gyakorlat szükségletei
és az általános nevelés tartalma. Akadémiai Kiadó.
1977. Bp. 37-38. p.
12. Ágoston György: A pedagógia alapfogalmai és a nevelé-
si célrendszer. Akadémiai Kiadó. 1976. Bp. 76. p.

13. Pedagógiai lexikon. /Főszerkesztő: Nagy Sándor/
/Negyedik kötet. Akadémiai Kiadó. 1979. Bp. 308. p.
14. Horváth György: Jegyzetek a középiskolai nevelésről
* = Társadalmi Szemle 1974/5. 86 p.
15. Az ifjúsági mozgalom nevelőmunkája. ILV. 1963. Bp.
31. p.
16. A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai. 1967-1970. Kossuth Kiadó. 1974. Bp. 501. p.
17. A KISZ Központi Bizottság KB/1-1982/ 1 /III.10./ számú határozata a tizenéves diákifjúság mozgalmi munkájának továbbfejlesztésére. Bp. 1982. 5. p.
18. Uo. 5 p.
19. Uo. 3. p.
20. A KISZ KB KSZT Titkárság és Szervezési Osztály tájékoztatója a középfoku iskolák KISZ szervezetei szerveződési rendjének tapasztalatairól 1982. november 29. Belső használatra. 2-3. p.
21. Ambrus Sándor: Egy kísérlet tanulságai. = Népszabadság 1985. október 31. 4. p.
22. A KISZ KB Intéző Bizottság IB/11-1983/22. /XI.24./ számú határozata középiskolai mozgalmi-szervezeti kísérlet indítására. 1. p.
23. Uo. 3. p.
24. B. Molnár Erzsébet: A KISZ életről - tanár szemmel = Köznevelés, 1985/25. 26. p.

25. A pedagógiai kutatás módszerei. I./Szerk.: Salamon Zoltán/. Tankönyvkiadó, 1974. 17. p.
26. Ágoston György: A középiskolai közösségek rendszere = Magyar Pedagógia 1980/1. 3-12. p. vagy Pedagógiai látókör 3. 1979-80. /Szerk.: Balázs Mihály és Karlovitz János /Tankönyvkiadó. 1981. Bp. 39-53. p.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Ágoston György: Egységesül a középfoku oktatás = Köznevelés. 1981/8. sz. 3-5 p.
2. Ágoston György: Az iskola funkciói és funkciózavarai az osztársadalmi szélesedő nevelésben = Pedagógiai Szemle 1982/4. sz. 291-296. p.
3. Ágoston György :szerk./: A JATE pedagógiai tanszéke által irányított egységes alapú középiskolai kísérlet dokumentumanyaga /1978/1983./ Szeged. 1983.
4. Ágoston György: A középiskola egységesítési kísérletének tapasztalatai = Köznevelés, 1982/10. sz. 3-4. p. és 1982/11. sz. 6-7. p.
5. Ágoston György: A középiskolai képzés első szakasza 1-2. = Köznevelés, 1984/12. sz. 6-7., 13. sz. 6-7. p.
6. Ágoston György: A középiskolai közösségek rendszere = Magyar Pedagógia 1980/1. 3-12.
7. Ágoston György -Nagy József -Orosz Sándor: Mérésees módszerek a pedagógiában. Bp. 1974. Tankönyvkiadó.
8. Ágoston György: Neveléelmélet, Bp. 1970. Tankönyvkiadó.
9. Ágoston György: Öntevékenység, önkormányzó képesség a gyermekmozgalomban = Köznevelés, 1965/13-14. sz. 517-520. p.
10. Ágoston György: A tanórán kívüli nevelésről. Acta Univ. 23. Szeged. 1981.
11. Ágoston György: Az új iskoláért. Beszélgetés. Riporter: Szále László = Magyar Ifjuság, 1981/51. 8-9. p.

12. Állásfoglalás a vegyes életkorú középiskolai KISZ-szervezetek és az osztály-diákbizottságok, diákkörök együttműködésére. KISZ KB Titkársága 1978. július 10 = A középiskolai KISZ szervezetek munkájának időszerű kérdései. Dokumentumgyűjtemény. 1978. 15-19. p.
13. Az általános gimnáziumok tananyaga ...MM Közoktatási Főosztály Bp. 1963. Tankönyvkiadó.
14. Általános irányelvek a tantervek készítéséhez. /A Tantervi Bizottság első ülésén megtárgyalt irányelvek /= Köznevelés, 1960. 15. sz. 447-450. p.
15. Ambrus Sándor: Egy kísérlet tanulságai. = Népszabadság, 1985. október 31. 4. p.
16. Ambrus Sándor: KISZ-munka a középiskolákban = Népszabadság, 1982/65. sz. 3. p.
17. Árokszállási Éva: A középfokú iskolai KISZ-élet néhány problémája = Ifjukommunista, 1971/11. sz. 22-25. p.
18. Bábosik István: Közösségi nevelés az önkormányzati tevékenység folyamatában = Szakmunkásnevelés 1981/9. 1-3. p.
19. Balázsne Mikes Vera: A tantervi tervezet világnézeti és erkölcsi kérdései = Köznevelés, 1963. 4. sz. 114. p.
20. Bathó Ferenc: Gondolkojunk közösen, csülekedjünk együtt! = Ifjukommunista, 1982/6. sz. 7-11. p.
21. Bencédy József: A gimnázium új tanterve = Köznevelés, 1965. 527-529. p.

22. Bólyai Imréné: A KISZ szervezet fejlődése az iskolaközösség kialakításának kezdeti szakaszában. = Pedagógiai Szemle, 1969/12. sz. 1057-1073. p.
23. Bólyai Imréné: Négy év egy osztályközösségben. Bp. 1969. Tankönyvkiadó.
24. Cseh Györgyi - Bathó Ferenc: Változás a négyzetben - Ifjúsági Magazin, 1982/2. sz. 5. p.
25. Csizmadia Ervin: Láttelek középiskolásokról. = Ifjúságkommunista, 1984/7-8. sz. 46-48. p.
26. Daróczi Sándor: Társadalmi önkormányzásra, öngazgatásra nevelés középiskolás korban = Pedagógiai Szemle, 1975/7-8. sz. 591-601. p.
27. Daróczi Sándor: Társadalmi-politikai nevelés középiskolás korban Bp. 1973. Akadémiai Kiadó.
28. Dalos László: Nevelőmunka középiskolás ifjúsági szervezetekben. = Nevelésügyünk húsz éve. /Szerk.: Simon Gyula/ Bp. 1965. Tankönyvkiadó.
29. Dokumentumgyűjtemény középfokú tanintézeti KISZ vezetők részére a KISZ KB 1974. április 17., és az IB április 11-i határozatainak végrehajtásához. Bp. 1974. KISZ KB. Középiskolai és Szakmunkástanuló Osztálya.
30. Erdős Endre: A kísérletről - mindenkinek. A vegyes életkorú KISZ-alapszervezetek egyéves tapasztalatairól = Budapesti KISZ-élet, 1971/7-8. sz. 63-66. p.
31. Erhardt Imre: A tanulók önkormányzati képességének fejlesztése a vertikális felépítésű KISZ szervezetekben - Baranyai Művelődés, 1973/2. sz. 9-23. p.

32. Faludi Szilárd: A korszerű műveltség követelményei az új tantervben = Társadalmi Szemle, 1961. 11. sz. 54-69. p.
33. Gaál Gyula: Közösségi tevékenység - iskolai önkormányzat = Az ifjúság erkölcsi, politikai arculata és nevelési feladatai. Magyar Pedagógiai Társaság, 1969. Bp. 70-93. p.
34. Gáspár László: A társadalmi gyakorlat szükségletei és az általános nevelés tartalma. Bp. 1977. Akadémiai Kiadó.
35. A gimnáziumi nevelés és oktatás terve. Bp. 1978.
36. A gimnáziumi tantervek országos vitája. A Tantervi Bizottság összefoglaló jelentése = Köznevelés, 1963. 357-360. p.
37. Gorgyin, I. G.: V. I. Lenin a fiatal nemzedék kommunista neveléséről és szervezeteiről = Pedagógiai Szemle. 1980/6. sz. 492-499. p.
38. Horváth György: Jegyzetek a középiskolai nevelésről. = Társadalmi Szemle, 1974/.5. sz. 82-89. p.
39. Horváth Lajos: Klasszikus hagyományok és új tendenciák a tanulói önkormányzat fejlesztése folyamán. = Tanulmányok a neveléstudomány köréből. 1978. Bp. 1981. 165-176. p.
40. Horváth Lajos: Tevékenység-öntevékenység -önkormányzat. Közösségi tevékenység - iskolai önkormányzat = Az ifjúság erkölcsi -politikai arculata és nevelési feladataink. Magyar Pedagógiai Társaság, Bp. 1969. 28-52. p.

41. Hunyady Györgyné: Közösségek empirikus vizsgálata a neveléstudományi kutatásban. = Pedagógiai Szemle, 1972/2. sz. 97-108. p.
42. Hunyady Györgyné: Tanulás és közösségi beállítódás. = A szocialista nevelés - a szocialista nevelőiskola. Bp. 1981. 144-157. p.
43. Az Intéző Bizottság IB/11 - 1983/22./XI.24./ számú határozata középiskolai mozgalmi- szervezeti kísérlet indítására. Belső használatra.
44. Jelentés a KISZ KB 1982. március 10-i, a tizenéves diákifjúság mozgalmi munkájának továbbfejlesztésére hozott határozata végrehajtásának első tanévi tapasztalatairól. Bp. 1983. július 14. KISZ KB Intéző Bizottsága.
45. Jelentés a vegyes életkorú szervezeti forma tapasztalatairól. KISZ KB Intéző Bizottsága 1977. május 26. = A középiskolai KISZ szervezetek munkájának időszervi kérdései. Dokumentumgyűjtemény. 1978. 7-13. p.
46. Jurtné Kéry Hedvig: Az iskolai osztályközösség kialakulására ható tényezők. Bp. 1971. Akadémiai Kiadó.
47. Kircsi Károly: A vegyes életkorú KISZ szervezet nevelőmunkája és irányításának problémái. = A tanulói önkormányzat fejlesztése. Szerk.: Petrikás Árpád. Bp. 1978. Tankönyvkiadó 87-96. p.
48. A KISZ KB 1982. március 10-i határozata a tizenéves diákifjúság mozgalmi munkájának továbbfejlesztésére. Bp. 1982.

49. A KISZ tevékenysége a közép- és szakmunkásképző iskolákban. Bp. 1967. Ifjúsági Lapk.,
50. A KISZ X. Kongresszusának jegyzőkönyve. Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. 1981.
51. Korányi Erzsébet. Diákbizottság az osztály élén = A tanulói önkormányzat fejlesztése. Szerk.: Petrikás Árpád. Bp. 1978. Tankönyvkiadó. 73-86. p.
52. Kozma Tamás /összeáll./: Új jelenségek a tanuló-ifjúság világában. Tézisek "A művelődési intézményrendszer és az ötnapos oktatási hét" c. országos konferencia referátumához. 1982. június 1-2. Bp. 1983.
53. Krupszkaja, K.: Az iskolai önkormányzatról. Bp. 1967. Tankönyvkiadó.
54. Lenin: Az ifjúsági szövetségek feladatai. Bp. 1976. Kossuth.
55. Meyer Zoltán: Az osztályfőnök és a vertikális KISZ-szervezet = Középfoku Szakoktatás, 1974/5. sz. 6-12. p.
56. Mennyiben realizálódtak a reform tartalmi célkitűzései az iskolareform dokumentumában: az elkészített óra- és tantervekben, valamint a tankönyvekben. /Összesítő jelentés az iskolareform végrehajtásának tapasztalatairól/ Bp. 1963.
57. Merényi László: Szabolcs-Szatmár megyei középiskolai oktatásának fejlődése a felszabadulástól napjainkig = Ped. Szemle, 1965/9. sz. 830-838. p.

58. Milyen a jó KISZ? = Ifjúkommunista, 1981/2. sz. 49. p.
59. Mit vár a társadalom az iskolai oktatástól? /Szerk.: Komár Pálné /Pedagógiai Tudományos Intézet Bp. 1962. Tankönyvkiadó.
60. Módszertani útmutató a középiskolai tanulmányi mozgalom bevezetéséhez. KISZ KB Titkárság az Oktatási Minisztériummal egyetértésben. = A középiskolai KISZ szervezetek munkájának időszerű kérdései. Dokumentumgyűjtemény. 1978. 21-32. p.
61. Molnár Erzsébet B.: A KISZ életről-tanár szemmel. = Köznevelés. 1985/25. sz. 26. p.
62. Az MSZMP KB Ifjusági Bizottságának állásfoglalása a középfokú tanintézetek KISZ szervezetei pártirányításának néhány kérdésében = A középiskolai KISZ szervezetek munkájának időszerű kérdései. Dokumentumgyűjtemény, 1978. 3-6. p.
63. A Művelődési Minisztérium, az OPI és a KISZ KB közös állásfoglalása a közösségi nevelés néhány kérdésében. Bp. 1963.
64. Nádor György: Kommunista jellemvonások erősítése az iskolai KISZ-fiatalok között. Pártélet, 1966/10. sz. 73-76. p.
65. Nagy Sándor: Az oktatás és a képzés tartalma. Dialektika. Bp. 1972. 37-77. p.

66. Nemes Péter: A diákok mozgalmi élete. = Pártélet
1982/5. sz. 35-40. p.
67. Nevelőmunka a középiskolában. Bp. 1969. Tankönyv-
kiadó.
68. Parázs János: Jobbra át! Balra át! Tanulmányi
mozgalom és vegyes életkorú alapszervezet.
= Ifjúkommunista, 1979/11. sz. 16-17. p.
69. A párt ifjúságpolitikájának néhány kérdése /Az
MSZMP KB 1970. február 18-19. ülése/ Kossuth Könyv-
kiadó, 1970.
70. Pék András: A hagyományos és a vegyes életkorú
KISZ-alapszervezetek összehasonlító vizsgálatának
néhány eredménye. = A szocialista nevelés - a
szocialista nevelőiskola. Bp. 1981. 166-179. p.
71. Petrikás Árpád: Az osztályközösség szervezése és ne-
velése. Bp. 1968. Tankönyvkiadó.
72. Petrikás Árpád: A tanulói önkormányzat funkciói
és hatékonyságának pedagógiai feltételei: = A tanu-
lói önkormányzat fejlesztése. /Szerk.: Petrikás Ár-
pád/ Bp. 1978. Tankönyvkiadó. 7-16. p.
73. Petrikás Árpád - Vajó Péter - Vastagh Zoltán: Ifjúság
és nevelés: Az ifjúsági mozgalom nevelőmunkájának
sajátosságai az iskolában. Bp. 1967. Ifjusági Lapk.
74. Rege Sándor: Tanulságos kísérlet. = Ifjúkommunista,
1981/1. sz. 25-26.

75. Rendtartás az általános iskolák és a gimnáziumok számára. Bp. 1964. Tankönyvkiadó.
76. Rendtartás a gimnáziumok számára. Az oktatásügyi miniszter rendeletére. Bp. 1956. Tankönyvkiadó.
77. Rendtartás a gimnáziumok számára. Bp. 1973.
78. Rendtartás a gimnáziumok számára. Bp. 1976.
79. Rendtartás a gimnáziumok számára Bp. 1980.
80. Rendtartás a szakközépiskolák számára. Bp. 1973.
81. Rendtartás a szakközépiskolák számára. Bp. 1976.
82. Rendtartás a szakközépiskolák számára. Bp. 1980.
83. Salamon Zoltán: A tartalmi munka és a szervezeti forma egysége a makarenkói gyermekközösségben.
= Pedagógiai Szemle, 1965/1. sz. 24-32. p.
84. Salamon Zoltánné -Salamon Zoltán: Középiskolások ifjúsági szervezeteikkel való identifikációjának vizsgálata időmérlegen. Magyar Pedagógia, 1971/4. sz.
85. Sántha Pál: Az iskolai szabadidő-közösségek kibontakozása napjainkban. = Pedagógiai Szemle 1980/4. sz. 341-347. p.
86. Sass Attila: Adatok a középiskolások közéleti-politikai szemléletének jellemzéséhez. = A közösségi nevelés funkciói és a tevékenységrendszer fejlesztési lehetőségei. Beszámolókötet a 6. sz. országos kutatási főirány keretében a KLTE Neveléstudományi Tanszéke kutató csoportjában végzett munkálatokról. 1976-1980.
/Szerk.: Petrikás Árpád./ Debrecen, 1980. KLTE.

87. Szabó János: Beszélgetés a KISZ-ről Fejti György-gyel. = Magyar Ifjúság, 1982/9. sz. 9-11. p.
88. Szabolcsi Miklós: Merre tart a magyar középiskola? = Társadalmi Szemle, 1982/12. sz. 95-100. p.
89. Szarka József. A tanterv és a nevelési terv = Köznevelés, 1963. 689-691. p.
90. Széczhy Éva: A közösségi nevelés utjai a középiskolában. Bp. 1966. Tankönyvkiadó.
91. Székely Endréné: Biztosítsuk új tanterveinkkel a tanulóifjúság eszmei-politikai nevelésének nagyobb hatékonyságát. A Pedagógiai Tudományos Intézetben 1985. november 11-én elhangzott előadás = Köznevelés, 1956. 11-14. p. ~~¶~~ ld. még: A pedagógia időszerű kérdései, 1956. 1. sz. 2-11. p.
92. Szekeres Melinda: Adatok a középiskolások közösségi tevékenységorientációjáról és szívesen végzett tevékenységéről. = A közösségi nevelés funkciói és a tevékenységrendszer fejlesztési lehetőségei. Beszámolókötet a 6. sz. országos kutatási főirány keretében a KLTE Neveléstudományi Tanszéke kutató csoportjában végzett munkálatokról. 1976-1980. /Szerk.: Petrikás Árpád./ Debrecen, 1980. KLTE.
93. Szellő Tibor: A jobb együttműködés őrszei, szervezői. A KISZ-vezetőségek szerepe és tevékenysége az alapszervezetek irányításában. = Ifjúkommunista, 1966/6. sz. 10-11. p.

94. Szellő Tibor: A KISZ-csoport az alapszervezeteken belüli elsődleges közösség. = Ifjukommunista, 1966/3. sz. 14-15. p.
95. Tanterv és utasítás a gimnáziumok számára. /Szerk. Benczedy József/ MM. Bp. 1965. Tankönyvkiadó.
96. Tanterv az 5 + 1-es rendszerrel működő általánosan képző iskolák részére... Kézirat. Bp. 1960.
97. Tanulmányok a neveléstudomány köréből. Az MTA Pedagógiai Bizottságának gyűjteménye. Bp. 1958...
98. Jóboru Magda: A magyar köznevelés jelenlegi szervezete és problémái. 471-494. p.
99. Útmutató a középiskolai KISZ szervezetek számára az új szervezeti formára való átálláshoz. KISZ KB Középiskolai és Szakmunkástanuló Osztálya. 1972.
100. Vajó Péter: A középiskolai ifjúsági szervezetek nevelőmunkájának néhány fő kérdése. Bp. é. n. Ifj. Lapk.
101. Vajó Péter: A közösségi nevelés és az ifjúsági szövetség munkája, fejlesztésének néhány kérdése a középiskolában. = Pedagógiai Szemle, 1970/2. sz. 102-111. p.

MAGYAR KOMMUNISTA IFJÚSÁGI SZÖVETSEG
SZABOLCS-SZATMÁR MEGYEI BIZOTTSÁGA
 Nyíregyháza, Szarvas u. 1-3.

Nyíregyháza, 197⁸³. jan. hó 14. nap

Ikt. sz.: K/14//197.....

Gimnáziumok és Szakközépiskolák
 I g a z g a t ó i n a k
Székhelyén!

Kedves Igazgató Elvtárs!

A közösségi és a mozgalmi nevelés fontos színtere a középiskola. Az utóbbi években a KISZ tartalmi és szervezeti élete ezen a területen is gazdagodott, fejlődött.

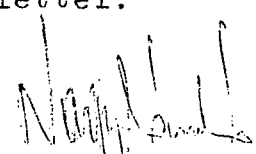
A Megyei Tanács Művelődési Osztályával egyeztetve felmérést végzünk a középiskolai KISZ szervezetek tartalmi, szervezeti munkájával, annak pedagógiai háttérével kapcsolatban. Ennek alapján kérjük, hogy a mellékelt kérdőíveket szíveskedjenek kitölteni a pártszervezet ifjúsági felelősével és a KISZ bizottság titkárával együtt.

A Művelődési Osztállyal egyetértésben kérjük, hogy 1983. február 1.-ig szíveskedjenek a 3 kérdőívet az alábbi címre visszaküldeni:

Megyei Politikai Képzési Központ
 4431 Sóstófürdő

Közreműködésüket, segítségüket köszönjük.

Elvtársi üdvözlettel:

 Nagy László
 megyei első titkár

2. sz. melléklet

K É R D Ő I V

Szabolcs-Szatmár megyei valamennyi közép-
iskolai igazgatója számára

Kedves Igazgató Elvtárs!

Bizonyára ismeri, hogy a középiskolai KISZ alapszervezetek szervezése 1973 előtt osztályonként, utána vegyes érdeklődési körönként, majd 1982 óta mindkét módon történhetett. Ezen szervezeti változtatások tartalmi összefüggéseit kívánjuk vizsgálni. Ehhez kérjük pedagógiai, iskolaszervezési véleményét és a segítségét.

1. Iskolájának neve, székhelye:
.....
2. A tanulók létszáma: fő.
Az osztályok száma:
3. Az iskola jellege: /A megfelelő betűjelet kérjük bekarikázni!/
 - a./ Gimnázium
 - b./ Gimnázium és szakközépiskola
 - c./ Szakközépiskola
4. Ön mióta igazgató ebben az iskolában?éve

5. Iskolájukban hogyan szerveződik a KISZ szervezet?
- a./ Vegyes életkorú alapszervezetekben, KISZ csoport nélkül.
 - b./ Vegyes életkorú alapszervezetekben és KISZ csoportokban.
 - c./ Osztályok szerinti alapszervezetekben, KISZ csoport nélkül.
 - d./ Osztályok szerinti alapszervezetekben, KISZ csoportokban
 - e./ Egyéb módon, melynek fő jellemzője:
6. Iskolájukban működnek-e osztály-diákbizottságok?
- a./ igen
 - b./ nem
7. A tanárok közösségi nevelésért való felelőssége az alábbi szervezeti keretek közül melyekben valósul meg iskolájukban? /Többet is választhat!/
a./ Osztályfőnöki munka keretében.
b./ Szaktanári munka keretében.
c./ Rendezvény felelősi rendszerben.
d./ ODB patronáló tanár útján
e./ KISZ alapszervezet patronáló tanár útján
f./ KISZ csoport, patronáló tanár segítségével
g./ Egyéb módon:

8. Minősítse az alábbi táblázat segítségével, hogy iskolájukban a KISZ szervezet működésének milyenek a tárgyi, személyi feltételei? /a megfelelő helyre tegyen + jelet!/
.....

F e l t é t e l	Átlagon felüli	Átlagos	Rossz
A tanárok pedagógiai kulturáltsága			
A tanárok mozgalmi jártassága			
A tanárok vezetési képességei			
A tanulók értelmi fejlettsége			
A tanulók közösségi fejlettsége			
A tanulók világnézeti fejlettsége			
A tanulók fegyelme			
A tanulók otthoni környezete			
A tanulók érdeklődési körének szélessége			
A tanulók érdeklődési körének határozottsága			
A tanulók önállósága			
Az iskola felszereltsége			
Az iskola teremellátottsága			

9. A jelenlegi szerveződésnek milyen előnyeit látja pedagógiai, iskolaszervezési szempontból?

10. A jelenlegi szerveződésnek milyen hátrányait látja pedagógiai, iskolaszervezési szempontból? Véleménye szerint hogyan lehetne ezeket kijavítani?

11. A jelenlegi rendszerben mi a tanulás és a közélet aránya? Helyesnek tartja-e a kialakult arányt?

12. Milyen tevékenységeket végeznek a tanulók, melyeket csak ez a szerveződési modell tesz lehetővé?

13. Véleménye szerint a tanulók életkori sajátosságainak megfelel-e a szerveződési modelljük;

a./ igen

b./ nem, mert

14. Véleménye szerint a tanulók igényeinek megfelel-e a szerveződési modelljük;

a./ igen

b./ nem, mert.....

15. Véleménye szerint az iskolájukban működő KISZ alapszervezetekben mi az összetartó erő?
16. Tantestületi értekezleten volt-e napirendi pont a KISZ munka? Mikor és mi volt az alapvető megállapítás?

A KÖVETKEZŐ KÉT KÉRDÉSRE CSAK AKKOR KÉRJÜK A VÁLASZÁT,
HA ISKOLÁJUKBAN VEGYES ÉLETKORÚ ALAPSZERVEZETEK MŰKÖDNEK!

17. Mely szervezeti formák biztosítják a nevelés egységét?
Ezek milyen eredménnyel működnek?

18. Sorolja fel a legjellegzetesebb rendezvényeket, akciójukat az alábbi csoportosításban!

- osztálykeretben szervezzük:

.....

- alapszervezeti keretben szervezzük:

.....

- KISZ csoport keretében szervezzük:

.....

- egyéb keretben szervezzük:

.....

19. Egyéb megjegyzései, javaslatai a témánkkal kapcsolatban;

Válaszait és segítségét köszönjük!

3. sz. melléklet

K É R D Ő I V

Szabolcs-Szatmár megye valamennyi középiskolai pártszervezetének ifjúsági felelőse számára

Kedves Ifjúsági Felelős Elvtárs!

Bizonyára ismeri, hogy a középiskolai KISZ alapszervezetek szervezése 1973 előtt osztályonként, utána egyes életkorú érdeklődési körönként, majd 1982 óta mindkét módon történhetett. Ezen szervezeti változtatások tartalmi összefüggéseit kívánjuk vizsgálni. Ehhez kérjük a pedagógiai, pártirányítással kapcsolatos véleményét és segítségét. /Kérdéseinkre a KISZ tanácsadó tanárral együttesen is válaszolhat!/
.....

1. Iskolájának neve, székhelye:
.....
2. Milyen a pártszervezet felépítése középiskolájukban?
 - a./ Egy alapszervezet van.
 - b./ Két alapszervezetünk és egy pártvezetőségünk van.
 - c./ Középiskolán kívüli alapszervezet pártcsoportjaként működünk.
 - d./ Egyéb:
3. Ön mióta ifjúsági felelős a pártszervezetében?
.....éve

F e l t é t e l	Minősítése			A KISZ szervezet működéséhez elégséges-e?	
	Átlagon felüli	Átlagos	Rossz		
				igen	nem
A tanárok pedagógiai kulturáltsága					
A tanárok mozgalmi jártassága					
A tanárok vezetési képességei					
A tanulók értelmi fejlettsége					
A tanulók közösségi fejlettsége					
A tanulók világnézeti fejlettsége					
A tanulók fegyelme					
A tanulók otthoni környezete					
A tanulók érdeklődési körének szélessége					
A tanulók érdeklődési körének határozottsága					
A tanulók önállósága					
Az iskola felszereltsége					
Az iskola teremellátottsága					

8. A jelenlegi szerveződésnek milyen előnyeit látja pedagógiai pártirányítási szempontból?
9. A jelenlegi szerveződésnek milyen hátrányait látja pedagógiai, pártirányítási szempontból? Véleménye szerint hogyan lehetne ezeket kijavítani?
10. A jelenlegi rendszerben mi a tanulás és a közélet aránya? Helyesnek tartja-e a kialakult arányt?
11. Milyen tevékenységeket végeznek a tanulók, melyeket csak ez a szerveződési modell tesz lehetővé?
12. Párttestületi ülésen milyen álláspontok születtek a KISZ középiskolai szerveződésével kapcsolatban?
13. Sorolja fel a KISZ pártirányításának iskolájában működő szervezeti formáit és jelezze azok hatékonyságát!
14. Véleménye szerint a pártirányítás igénylésével mely szerveződési KISZ élt jobban, eredményesebben?
 - a./ Az osztályok szerinti.
 - b./ A vegyes életkorú.
 - c./ Mindkettő eléggé eredményes.
 - d./ Mindkettő gyengén élt vele.
15. Egyéb megjegyzései, javaslatai a témánkkal kapcsolatban:

/Válaszait és segítségét köszönjük!/
.

K É R D Ő I V

Szabolcs-Szatmár megye valamennyi
középiskolai KISZ-Bizottsági titkár

s z á m á r a

Kedves KISZ-Bizottsági Titkár!

A középiskolai KISZ alapszervezetek szervezése 1973 előtt osztályonként, utána vegyes életkorú érdeklődési körönként, majd 1982 óta mindkét módon történhetett. Ezen szervezeti változtatások tartalmi összefüggéseit kívánjuk vizsgálni. Ehhez kérjük az őszinte, átgondolt véleményed és segítségéd. Kérjük, hogy válaszaiddat a kipontozott helyre írd, vagy a felsorolt válaszlehetőségek közül az általad igaznak vélt válasz betűjelét karikázd be!

1. Iskolád neve, székhelye:

.....

2. Mióta vagy bizottsági titkár?éve

3. Iskolátdkban hogyan szerveződik a KISZ szervezet?

a./ Vegyes életkorú alapszervezetekben, KISZ csoport nélkül.

b./ Vegyes életkorú alapszervezetekben és KISZ csoportokban.

c./ Osztályok szerinti alapszervezetekben, KISZ csoport nélkül.

d./ Osztályok szerint alapszervezetekben, és KISZ csoportokban.

e./ Egyéb módon, melynek fő jellemzője:

4. Hány KISZ alapszervezet működik iskolákban?
.....

5. Hány fővel működnek a legnagyobb és a legkisebb létszámú alapszervezetek?

- legkisebb létszám:fő

- legnagyobb létszám:fő

6. Hány KISZ-tag van iskolákban? /Azokat is számítsd ide, akik nem az iskolai KISZ-szervezetben tagok, hanem lakóterületi szervezetekben! /

7. Hány KISZ-tag tartozik lakóhelyi alapszervezethez és nem az iskolai szervezetekhez?

8. Mint KISZ bizottsági titkár, mely fórumokon veszel részt rendszeresen az alábbiak közül?

a./ pártvezetőségi ülésen

b./ párttaggyűlésen

c./ tantestületi értekezleten

d./ szülői értekezleten

e./ osztályfőnökök értekezletén

f./ egyéb helyeken:

.....

9. Véleményed szerint a KISZ szervezetetek mennyi önállóságot kap iskolátokban?

a./ Túl sokat, több segítséget igényelnénk.

b./ Pontosan eleget, de nem mindig tudunk élni vele.

c./ Pontosan eleget, és élünk is az önállóságunkkal.

d./ Túl keveset, sok a megkötöttség.

10. Véleményed szerint az iskolátokban működő KISZ alapszervezetetekben mi az összetartó erő?

11. Ha működik iskolátokban KISZ csoport, akkor nálatok mi a feladatuk?

12. Az alapszervezeti titkárok kitől értesülnek leggyakrabban a feladatokról? A leggyakoribb mellé

5-ös számot irj, majd a gyakoriság csökkenésével csökkentsd az osztályzatot is! Ha valaki nem ad feladatot, akkor 0-t irj mellé!

- Tőled

- A KISZ tanácsadó tanártól

- Az igazgatótól

- Az osztályfőnöktől

- Mástól:

13. Az alapszervezeti titkárok munkáját ki értékeli a leggyakrabban? A leggyakoribb mellé 5-ös számot irj, majd a gyakoriság csökkenésével csökkentsd az osztályzatot is! Ha valaki nem értékeli, akkor 0-t irj mellé!

Iskolai KISZ Bizottság
KISZ alapszervezet
Osztálydiák bizottság
Pártalapszervezet
Tantestület
Osztályfőnökök
Mások:

14. Titkári munkádhoz kaptál-e elég segítséget? /Többet is választhatsz!/
bet is választhatsz!/
a./ Képzésem során igen.
b./ Képzésem során nem.
c./ Képzésen nem is voltam eddig.
d./ A folyamatos munkában igen.
e./ A folyamatos munkámban nem.

15. Kitől vársz nagyobb segítséget a titkári munkád végzéséhez?
.....
.....
.....

16. Az IKB milyen gyakran ülésezik?

a./ Havonta

b./ Hetente

c./ Más:

17. Az IKB milyen témákban hozott határozatot ebben a tanévben?

A KÖVETKEZŐ KÉRDÉSEKRE CSAK AKKOR KÉRJÜK A VÁLASZOD,
HA ISKOLÁDBAN VEGYES ÉLETKORU ALAPSZERVEZETEK MŰKÖDNEK!

18. Sorold fel, hogy milyen jellegű, profilú alapszervezetek működnek iskolátokban!

19. Sorold fel a legjellegzetesebb rendezvényeiteket, akcióitokat az alábbi csoportosításban!

- Osztálykeretben szervezzük:

.....

- Alapszervezeti keretben szervezzük:

.....

- KISZ csoport keretében szervezzük:

.....

- Egyéb keretben szervezzük:

.....

20. Működnek-e nálatok osztály-diákbizottságok?

a./ igen

b./ nem

21./ Egyéb megjegyzéseid, javaslataid a témánkkal
kapcsolatban:

Válaszaidat és segítségedet köszönjük!

5. sz. melléklet

A VIZSGÁLATBAN RÉSZTVEVŐ ISKOLÁK

1. Zrínyi Ilona Gimnázium, Nyíregyháza
2. Vasvári Pál Gimnázium, Nyíregyháza
3. Krudy Gyula Gimnázium, Nyíregyháza
4. Bessenyei György Gimnázium, Kisvárd
5. Korányi Frigyes Gimnázium, Nagykálló
6. Kossuth Lajos Gimnázium, Nyíregyháza
7. József Attila Gimnázium, Nagyecséd
8. Ady Endre Gimnázium, Csenger
9. Zelka Máté Gimnázium, Fehérgyarmat
10. Mórlicz Zsigmond Gimnázium, Ibrány
11. Váci Mihály Gimnázium, Tiszavasvári
12. Mező Imre Gimnázium, Baktalórántháza
13. Teleki Blanka Gimnázium, Tiszalök
14. Váry Emil Gimnázium, Demecser
15. Kölcsey F. Gimn. és Szakk. Nyíregyháza
16. Báthori I. Gimn és Szakk. Nyírbátor
17. Esze Tamás Gimnázium és Szakközépiskola, Mátészalka
18. II. Rákóczi Ferenc Gimnázium, Vásárosnamény
19. Császy László Szakközépiskola, Kisvárd
20. Közlekedési Szakközépiskola, Záhony
21. Ipari Szakközépiskola, Nyíregyháza
22. Vásárhelyi Pál Szakközépiskola, Nyíregyháza
23. Szamuely Tibor Mg. Szakközépiskola, Nyíregyháza
24. Széchenyi I. Szakközépiskola, Nyíregyháza

25. Budai Nagy Antal Szakközépiskola, Nagykálló
26. Petőfi Sándor Szakközépiskola, Fehérgyarmat
27. Gépészeti Szakközépiskola, Mátészalka
28. Baross L. Mg. Szakközépiskola, Mátészalka
29. Kereskedelmi Szakközépiskola, Nyíregyháza
30. Bajcsy-Zs. Endre Szakközépiskola, Újfehértó

AZ 1983-BAN KITÖLTÖTT KÉRDŐIVEK NÉHÁNY

VÁLASZÁNAK MATEMATIKAI, STATISZTIKAI

SZÁMITÁSA

A horizontális szerveződés relatív gyakorisága: 57%

$$\frac{x_i}{\sum x_i} = \frac{x_1}{\sum x_i}, \frac{x_2}{\sum x_i}, \dots, \frac{x_n}{\sum x_i}$$

$x_i = \alpha$ rész minta értéke

$$\frac{17}{17+12+1} = \frac{17}{30} = 0,566 \approx 0,57$$

A vertikális szerveződés relatív gyakorisága: 40%

$$\frac{12}{17+12+1} = \frac{12}{30} = 0,4$$

Az egyéb szerveződés relatív gyakorisága: 3%

$$\frac{1}{17+12+1} = \frac{1}{30} = 0,033 \approx 0,03$$

A szerveződési formák medianja: 12, a vertikális szerveződés

A szervezeti formák számtani középértéke $\bar{x} = 10$

$$\bar{x} = \frac{\sum x_i}{n} = \frac{x_1 + x_2 + x_3}{3} = \frac{17 + 12 + 1}{3} = \frac{30}{3} = 10$$

EGYÉN ÉS KÖZÖSSÉG

1. Véleményed szerint az egyéni és a közösségi érdek...

a./ ellentétes, összeegyeztethetetlen

b./ egyforma

c./ ütközik egymással, de az egyéni érdek mindig erősebb

d./ ütközik egymással, de a közösségi érdek mindig erősebb

e./ egyéb:
.....

2. A KISZ bizottságnak mely érdekeket kell támogatnia?

a./ csak a közösségit

b./ csak az egyénit

c./ elsősorban az egyénit, amely beépül a közösségibe

d./ egyéb:
.....

3. Az akcióprogram a tagok kívánsága és a felsőbb KISZ szervezet programja alapján készül. Melyiket veszik figyelembe először?

a./ a tagok kívánságát

b./ felsőbb KISZ szervezet programját

c./ egyéb:
.....

4. Az alapszervezetekben milyennek ítéled a közösségi összetartást?
 - a./ nagyon erősnek
 - b./ erősnek
 - c./ közepesnek
 - d./ gyengének
 - e./ nincs is közösségi összetartás

5. Ha a KISZ alapszervezeted harmada Nyírbátorba, kétharmada pedig Nyíregyházára szeretne kirándulni, akkor mit tennél? Miért?

6. Milyen formájú a KISZ szerveződése iskolákban?
 - a./ vertikális, vegyes életkorú alapszervezetek
 - b./ horizontális, egy osztály egy alapszervezet
 - c./ egyéb:
 -

7. Miért jobb a Ti szerveződési formátok, mint a másik?

8. Mi a KISZ alapszervezetek fő vonzereje?

9. Mit javítanál meg legelőször a KISZ működésében?

10. Iskolád neve, székhelye:
-

AZ INTERJÚK KÉRDÉSEI

PEDAGÓGUSOK:

1. Miben látják a vertikális/horizontális szerveződés előnyeit a nevelőmunka szempontjából? Mik az esetleges hátrányai, azok ellensúlyozási lehetőségei?
2. Véleményük szerint tudatos volt-e a vertikális/horizontális szerveződési modell választása? Van-e hozzá elég pedagógiai, mozgalmi irodalom?
3. Hogyan valósul meg a nevelés egysége? Milyen munkaformák léteznek az osztályfőnökök - és milyenek a patronáló tanárok számára?
4. Az osztályfőnököknek jut-e elég figyelmük a mozgalmi munkára?
5. A KISZ alapszervezeteknek jut-e elég figyelmük a tanulmányi munkára?
6. A szerveződési formával kapcsolatos fejlesztési javaslatok.

TANULÓK:

1. Szeretitek-e a vertikális/horizontális KISZ szervezetet?
2. Véleményetek szerint mi hiányozna a KISZ-ből, ha nem vertikális/horizontális szerveződés lenne?
3. Milyen módon kerültél a KISZ alapszervezetedbe?
4. Mit javasolnátok, hogy még jobb legyen a KISZ életetek?

TARTALOM

I. A tartalom és a forma filozófiai kapcsolata	4. o.
- A mottó választásának indoklása	5. o.
- A tartalom és forma dialektikus kapcsolatának marxista értelmezése	6. o.
- A tartalom és forma egységének pedagógiai megjelenése	8. o.
II. A középiskolák és KISZ szervezeteik tartalmának és szervezeti kereteinek történeti áttekintése 1957-től 1985-ig	13. o.
1. A KISZ középiskolai szervezetei önálló arculatának kialakulása	14. o.
2. Tartalmi gazdagodás és szervezeti differenciálódás	19. o.
3. A jelenlegi helyzet történeti elemzése	23. o.
Összefoglalás, periodizálás	30. o.
III. Hipotézis	33. o.

IV. A kutatás stratégiája	34. o.
1. A vizsgálat körülhatárolása	35. o.
2. A szakirodalom tanulmányozása	36. o.
3. Kérdőíves felmérések	37. o.
4. Szóbeli interjúk	43. o.
V. A felmérés adatainak feldolgozása, elemzése	44. o.
- Az iskola típusának és a szerve- veződési formának összefüggései	46. o.
- Az osztályok számának és a szerve- veződésnek összefüggései	49. o.
- Az igazgató megbízatási idejé- nek és a szerveződésnek össze- függései	51. o.
- Az ODB-k léte és a szerveződés összefüggései	52. o.
-Az iskolatípus és a horizontális szerveződés melletti ODB meglété- nek összefüggései	54. o.
- A tanárok közösségfejlesztő munká- jának színterei a szerveződési formák szerint csoportosítva	55. o.
- A KISZ szervezetek működési feltételeinek megítélése a szer- veződési formák szerint csopor- tosítva	58. o.

- A vertikális és a horizontális szerveződés előnyei, hátrányai	59. o.
- A KISZ alapszervezetek összetartó ereje	69. o.
A középiskolai KISZ szervezetek szerveződése	71. o.
A KISZ szervezetek önállósága	74. o.
VI. Az optimális változatok modellálása	76. o.
1. A modellek optimális működésének alapvető feltételei	78. o.
2. Konkrét modellek leírása	79. o.
3. Tapasztalatok a modellek működéséről	85. o.
Összegzés	93. o.
Hivatkozások	98. o.
Irodalomjegyzék	101. o.
<u>Mellékletek</u>	
1. számú melléklet	112. o.
2. számú melléklet	113. o.
3. számú melléklet	118. o.
4. számú melléklet	122. o.
5. számú melléklet	128. o.
6. számú melléklet	130. o.
7. számú melléklet	132. o.
8. számú melléklet	134. o.
Tartalomjegyzék	135. o.

Könyvtár

15-65/1985.
.....bksz.

Tárgy: Horváth László
.....
doktori szigorlata.
Melléklet: 1 db disszertáció

Dr. Ágoston György elvtársnak
egyetemi tanár

H e l y b e n

Professzor Elvtárs!

Mellékelve Horváth László: A tartalmi munka és a szervezeti fel-
építés összefüggései a középiskolai KISZ tevékenységben

című doktori értekezését tisztelettel felkérem, hogy azt megbírálni
sziveskedjék. Legyen szabad Professzor Elvtárs szives figyelmét fel-
hivnom tanácsülésünk ama határozatára, amely a bírálat elkészítésének
és benyújtásának legkésőbbi határidejét a kézhezvételtől számított
harmadik hónap utolsó napjában állapította meg.

A mellékelt értekezést a bírálat elkészítése után sziveskedjék átadni
tanszéke könyvtárosának leltárba vétel és a könyvtárban való elhelye-
zése céljából.

Szeged, 1985.dec.20.
.....

Makl Ferenc
.....
dékánhelyettes

A kiadmány hiteles:

M. Ágoston György
.....
főelőadó

Kapták: Dr. Ágoston György prof.
Dr. Duró Lajos tiszv. doc. társbíró